

Zienswijze

Ontwerp-Rijksinpassingsplan project Bergermeer Gasopslag

16 november 2010

Gemeente Bergen

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Doelstelling	6
3	Procedureel.....	7
3.1	Belangen lokale overheid	7
3.2	Procedure.....	7
3.3	Overname door EZ en VROM van vergunningverlening Bergen.....	7
4	Nationaal belang, nut en noodzaak.....	8
4.1	Nationaal belang.....	8
4.2	Nut en noodzaak.....	10
5	Ondeugdelijke MER.....	13
5.1	Alternatieven onderzoek.....	13
5.2	Keuze afwijken Meest Milieuvriendelijke Alternatief: MOB en Loterijlanden.....	14
5.3	Keuze afwijken Meest Milieuvriendelijke Alternatief: open sleuf aanlegmethode leidingen.....	16
5.4	Aanvullende informatie	17
6	Natuur.....	18
6.1	Ontheffing Flora- en faunawet bij jaarrond boren.....	18
6.2	Ontheffing Flora- en faunawet onttrekken aan natuur.....	18
6.3	Onderzoek flora en fauna	19
6.4	Dwingende reden groot openbaar belang	19
6.5	Leidingaanleg Loterijlanden.....	20
6.6	Permanente compensatie	20
7	Bevingen.....	22
7.1	Onderzoek naar bevingen.....	22
7.2	Schadefonds.....	24
7.3	Onderzoek schaderisico inventarisatie	25
8	Opslagplan.....	26
9	Milieu aspecten.....	28

9.1	Geluid	28
9.1.1	Ontbrekende en onjuist geïnterpreteerde informatie	28
9.1.2	Geluid en Besluit Algemene Regels Milieu Mijnbouw (BARMM).....	30
9.1.3	BBT	31
9.1.4	Binnenwaarde woningen	32
9.1.5	Piekgeluiden	33
9.2	Ontheffing stiltegebied	35
9.3	Geluidruimte Boekelermeer	35
9.4	Bodem	35
9.5	Water	36
9.6	Vervoer	36
10	Overlegreacties	37
11	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI).....	38
11.1	Bergermeer	38
11.2	Leidingen.....	38
11.3	Boekelermeer.....	38
12	Uitvoerbaarheid	39
12.1	Maatschappelijk.....	39
12.2	Onjuiste beschrijving partnergroep	39
12.3	Financieel	39
12.4	Anterieure overeenkomst/ exploitatieovereenkomst / grondpositie	40
13	Regels en plankaart	41
13.1	Rijksinpassingsplan - Plankaart.....	41
13.2	Regels	41
14	Bouwvergunningen	42
14.1	Bouwvergunning puttenlocatie.....	42
14.2	Lichte bouwvergunning inkoopstation	42
14.3	Tijdelijke bouwvergunning keet, bewaking, verkeersregelaars	42
14.4	Tijdelijke bouwvergunning tijdelijke accommodatie t.b.v. leiding.....	42

14.5	Tijdelijke ontheffing tijdelijke verhardingen.....	42
14.6	APV besluiten.....	43
14.7	Algemene opmerkingen	43

1 Inleiding

Op 14 oktober 2010 zijn het ontwerp-Rijksinpassingsplan en de ontwerp vergunningen ten behoeve van het project Gasopslag Bergermeer (hierna: het project) ter inzage gelegd. Een ieder wordt in de gelegenheid gesteld ten aanzien van het project zienswijzen in te brengen.

De gemeente maakt gebruik van deze mogelijkheid. Op 7 december 2009 heeft de gemeente in haar reactie in het kader van het Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro) kenbaar gemaakt dat het Voorontwerp Rijksinpassingsplan als onvoldoende te kwalificeren is op basis van een viertal hoofdonderwerpen:

- Onzekerheden over de beperkingen in exploitatiemogelijkheden op de Boekelermeer Zuid die de BEVI-regelgeving met zich brengt. En de effecten van vestiging van de inrichting op de regionale werkgelegenheidsdoelstelling van het bedrijventerrein.
- Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) wordt in dit plan niet gevolgd. Dit uit zich o.a. in de keuze van de puttenlocatie. Deze is in het rijksinpassingsplan op de locatie van het voorkeursalternatief Loterijlanden gevallen en niet op het Meest Milieuvriendelijke Alternatief, het MOB-terrein in Bergen. De hierbij gebruikte argumentatie om te kiezen voor de Loterijlanden is niet controleerbaar en volgens het inzicht van het College onjuist. Hetzelfde geldt voor het voorstel op welke wijze de leidingen worden aangelegd. Ook hier wordt in het Rijksinpassingsplan niet voor het MMA gekozen.
- Onzekerheden blijven bestaan over de kans op, de grootte en de frequentie van bevingen bij de ingebruikname van het veld voor opslag en terugwinning van gas.
- De eerder ingebrachte argumentatie en standpunten in het kader van de mer-procedure, de externe veiligheidsdiscussie en het voorbehoud dat de rekening van gasopslag niet in de regio gelegd mag worden, is niet meegenomen.

In hoofdstuk 9 van het voorliggende ontwerp-Rijksinpassingsplan is nader ingegaan op de reactie van de gemeenten in het kader van het Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro). Deze reactie op de Bro-reactie van de gemeente is voor de gemeente geen aanleiding om haar standpunt ten aanzien van het project te wijzigen. In bijgaande zienswijze zullen wij hier nader op ingaan.

Leeswijzer:

De volgorde van de zienswijzen komt zoveel mogelijk overeen met de in het ontwerp-Rijksinpassingsplan gehanteerde onderwerpvolgorde. Onze opmerkingen ten aanzien van de ontwerp-beschikkingen en daarbij behorende toelichtingen en bijlagen zijn op logische plaatsen daaraan toegevoegd.

Cursief gedrukte tekst is tekst uit de ter inzage liggende stukken. Onze zienswijze daarop volgt in “rechttop” schrift.

2 Doelstelling

‘Het doel van dit project is om in winters voldoende gas te kunnen leveren. Dit gas wordt in de zomer opgeslagen. Het is een zogenaamde seizoensopslag die gedurende de hele winter, of een groot deel van de winter, kan worden gebruikt. Hiermee wordt bijgedragen aan de gasleveringszekerheid in Nederland.

.....Het daadwerkelijk opereren van de installaties, bestaande uit het leveren van gas tijdens piekuren en het weer op druk brengen van het veld tijdens daluren.’

Op basis van bovenstaande beschrijving is het onduidelijk wat nu daadwerkelijk beoogd wordt met de opslag voorziening. Wordt het alleen in de winter uitgepompt en in de zomer ingepompt, kan het per dag erin en eruit of wordt er gas verhandeld afhankelijk van de markt, waardoor in zijn geheel de dynamiek in het veld niet kan worden beschreven. Dit is van groot belang in het kader van de voor dit project uitgevoerde onderzoeken in verband met de seismiciteit van het Bergermeerveld.

Tabel 1 Overzicht van flexibiliteitsinstrumenten

Flexibility instruments	Time dimension				
	Annual	Seasonal	Weekly	Daily	Hourly
Long-distance production flexibility	Yes	Yes	Yes	No	No
Short-distance production flexibility	Yes	Yes	Yes	Yes	No
Underground storage (fields & aquifers)	No	Yes	Yes	Yes	No
Underground storage (caverns)	No	No	Yes	Yes	Yes
Interruptible contracts	No	No	Yes	Yes	Yes
LNG storage (peak shaving)	No	No	No	Yes	Yes
Small-scale local compressed gas	No	No	No	Yes	Yes
Line pack	No	No	No	No	Yes

Source: CIEP 2006.

In bovenstaande tabel is te zien dat de ondergrondse opslag in velden en aquifers aan te wenden is voor drie dimensies; seizoens, wekelijks en dagelijkse flexibiliteit. Welke flexibiliteit voor het Bergermeer veld wordt aangewend is van belang voor de benodigde achtergrondonderzoeken. Als TAQA inderdaad dagelijks of wekelijks gas in en uit het veld wil gaan pompen moet extra onderzoek gedaan worden naar de effecten op de stabiliteit van het veld (zie hoofdstuk 6). Dit is nu onduidelijk.

3 Procedureel

3.1 Belangen lokale overheid

Op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en de algemene rechtsbeginselen van democratische besluitvorming dient bij een omvangrijk project als het onderhavige, de nodige zorgvuldigheid te worden betracht ten aanzien van de voorbereiding hiervan en de besluitvorming hierover en dient bovendien een deugdelijke motivering voorhanden te zijn voor de hierbij gemaakte (ruimtelijke) keuzen die voor de lokale bevolking en overheden verstrekende gevolgen (zullen) hebben.

Ondanks herhaaldelijke toezeggingen van de minister van Economische Zaken (EZ) dat tijdens dit project grote zorgvuldigheid moet worden betracht vanwege de grote impact die dit project in de betrokken gemeente heeft, ziet de gemeente zich keer op keer geconfronteerd met een strak gehanteerde, onrealistische planning. De gemeente is hierdoor in zijn (rechtsbeschermings)belangen geschaad. De thans gevoerde procedures scheppen bij alle betrokken partijen bovendien weinig vertrouwen en zetten het maatschappelijke en politieke draagvlak voor dit project nader onder druk.

3.2 Procedure

In het kader van de Rijkscoördinatieregeling dienen alle vergunningen die onder die regeling vallen en de basis in het Rijksinpassingsplan vinden, te worden gecoördineerd. De volgende vergunningen zijn ten onrechte wel of niet gecoördineerd.

In de procedure **mist het opslagplan tot 80 bar**. In de ontwerp fase is een opslagplan tot 150 bar gecoördineerd. Naar de mening van de gemeente is het opslagplan tot 80 bar een integraal onderdeel van het project Gasopslag Bergermeer en zou het opslagplan daarom onderdeel moeten uitmaken van de gecoördineerde aanvragen zoals deze nu ter inzage liggen. Immers er is gekozen voor het toepassen van een Rijkscoördinatieregeling waardoor de belanghebbenden in één instantie zienswijzen kunnen indienen en deze integraal kunnen worden afgewogen. Ons inziens kan het opslagplan tot 80 bar (besluit van de Minister van 9 juli 2010) niet los worden gezien van het hele project. Immers ten behoeve van het opslagplan tot 80 bar zou de bestaande milieuvergunning van de installatie moeten worden aangepast. Bovendien past gasopslag niet in het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Bergen. Het verhogen van de druk tot 80 bar kan moeilijk los gezien worden van het gehele project, omdat verhogen tot 80 bar het inbrengen van het voor het project zeer relevante kussengas betreft.

Daarnaast zijn in de procedure vergunningen meegecoördineerd die niet in het plangebied van het Rijksinpassingsplan vallen, zoals de vergunningen die vallen onder de APV, maar wel worden geacht onder de rijkscoördinatieregeling te vallen. De wettelijke basis voor het meecoördineren van vergunningen die niet binnen het Rijksinpassingsplan vallen ontbreekt echter.

3.3 Overname door EZ en VROM van vergunningverlening Bergen

Bij de ter inzage gelegde vergunningen behoren ook de vergunningen die onder de bevoegdheid van de gemeente Bergen vallen. De Minister heeft blijkbaar een besluit genomen tot overname van de bevoegdheid van de gemeente op grond van artikel 3.36 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). De betrokken Ministers hebben echter in het kader van dit voornemen om de beslissingsbevoegdheid van de gemeente ter zake van deze vergunningen over te nemen, verzuimd met de gemeente formeel overleg te voeren, hetgeen in strijd is met het bepaalde in art 3.36 Wro.

4 Nationaal belang, nut en noodzaak

4.1 Nationaal belang

Het uitgangspunt van de Wro is gestoeld op het principe dat aan beleidswijzigingen een integrale weging van belangen op eenzelfde niveau vooraf dient te gaan. Uit die weging volgen normaliter kaders voor inpassing op een lager niveau. Niet voor niets zijn bestemmingsplannen afgeleid uit provinciale plannen en deze zijn op hun beurt weer afgeleid uit rijksplannen.

De “gasrotonde” is een project van nationaal belang. Weging voor de locatiekeuze zou dan ook in eerste instantie op nationaal niveau moeten plaatsvinden. Tevens dient integraal gewogen te worden: d.w.z. dat de doelstellingen van de gasrotonde moeten worden gewogen tegen andere nationale, regionale of Europese doelstellingen.

Pas in tweede instantie zou gekeken moeten worden naar lokale inpassing. In het voorontwerprijksinpassingsplan wordt direct gefocust op lokale inpassing. Dit is strijdig met het principe van een goede ruimtelijke ordening. Vervolgens wordt lokaal en regionaal beleid, dat overigens ook een uitwerking is van nationaal beleid, afgedaan als zijnde van een lagere orde en daarom ondergeschikt aan de wetgeving waarop de gasrotonde gebaseerd is. Deze onjuiste werkwijze leidt tot rechtsonzekerheid, waarbij de maatschappelijke kosten van de gasrotonde zonder enige weging worden doorgeschoven naar het regionale en lokale beleidsniveau.

In 2006 is in reactie op het dichtdraaien van de gaskraan in de Oekraïne door de Tweede Kamer een **visie** gevraagd op de gewenste ontwikkeling van de Nederlandse groothandelsmarkt. In reactie hierop is door de minister een brief opgesteld met hierin een visie waarin een drietal wegen is aangegeven (17 maart 2006 ET/EM/6009634):

1. In de eerste plaats moet er gewerkt worden aan diversificatie, dat wil zeggen het inkopen van gas uit meerdere bronnen om het aanvoerrisico te beperken. LNG-initiatieven passen daar goed in.
2. In de tweede plaats moet er vaart gemaakt worden met een goed werkende Europese gasmarkt.
3. In de derde plaats is het essentieel dat Europa een politieke vuist maakt om de geopolitieke uitdagingen het hoofd te bieden. Het gaat daarbij om het werken aan goede relaties met de producentenlanden en om het medebepalen van de spelregels op de markt.

In de voorgenoemde brief wordt snel afgedaald naar de rol van de Nederlandse markt in deze Europese markt, maar er wordt niet ingegaan op de rol en de ontwikkelingen die bij de ons omringende landen spelen en op welke wijze de ontwikkelingen in deze landen van invloed zullen zijn op de rol die de Nederlandse gasrotonde zou moeten gaan vervullen in relatie tot de Duitse of de Engelse. De visie van de overheid in deze brief richt zich slechts op het faciliteren van ondernemers zonder daar duidelijke kaders en beperkingen aan ten grondslag te leggen. Realisatie van dergelijke initiatieven in een maatschappelijk kader wordt niet beschouwd. Hiernaast is een visie in de vorm van een brief nauwelijks te beschouwen als nationaal erkend beleid op basis van de Richtlijn Voorzieningszekerheid.

Eerst volgend op deze visie stelt de Minister in het Energierapport van 2008 de Gasrotonde als één van de iconen van het energiebeleid neer. De gasrotonde wordt in de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer echter niet genoemd. In het rapport wordt gesteld dat Nederland de potentie heeft om

gasrotonde te worden van Noord-West Europa. Ook staat pas in het Energierapport 2008 dat de mogelijkheid van Nederland als gasrotonde onder de aandacht zal worden gebracht in het buitenland. Ook wordt gesproken over duidelijke spelregels voor de ontwikkeling van de gasrotonde. Deze spelregels worden niet nader uitgewerkt en het is onduidelijk of deze spelregels naast regels voor de markt ook eisen stelt aan andere aspecten, zoals milieu en maatschappelijk draagvlak. De ontwikkeling van Nederland als gasrotonde wordt gekoppeld aan de transitie naar een duurzame energievoorziening. Terwijl aardgas een fossiele brandstof is en dus per definitie niet als duurzaam kan worden aangemerkt. Het kabinet heeft de ambitie om Nederland samen met marktpartijen tot dé gasrotonde van Noord-West Europa te maken. Dit terwijl al in 2006 gesprekken zijn aangegaan met TAQA Energy B.V dat deel uitmaakt van de Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA). Onduidelijk is of ook al met andere partijen werd gesproken.

Eind 2009 wordt de Tweede Kamer via een voortgangsrapportage op de hoogte van de Nederlandse **strategie** als gasrotonde gesteld. De gasrotonde wordt niet genoemd als één van de Nederlandse pijlers in het Internationale Energiebeleid (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energie/internationaal-energiebeleid>). Dus alhoewel de realisatie van de gasrotonde wordt gezien als nationaal belang is het in het kader van het internationale energiebeleid niet opgenomen als speerpunt.

Het blijft de vraag waar de gasrotonde nu daadwerkelijk in vastgesteld Nederlands beleid is ingekaderd. Overheidsbeleid wordt met openbare financiën betaald en moet democratisch gecontroleerd kunnen worden. In reactie op het Energierapport 2008 zegt het ECN: *‘Maar het rapport zet te vroeg in op de gasrotonde en laat waar het duidelijkheid moet geven, kansen voor leiderschap liggen. Een duidelijke routekaart met concreet beleid ontbreekt.....Remko Ybema, manager van de unit Beleidsstudies van ECN: Daarmee is het weer teveel een gasrapport. De gasrotonde is nog een vaag concept en het is erg vroeg om nu al te beslissen. Want het is nog maar de vraag hoe een doortimmerde kosten-batenanalyse voor de gasrotonde uitpakt. Het zou verstandiger zijn om bijvoorbeeld vijf varianten van de rotonde te ontwikkelen en die tegen de achtergrond van een paar scenario’s te analyseren. En dan te besluiten op basis van gedegen onderzoek over steun voor een gasrotonde en, zo ja, welke variant.* (<http://www.ecn.nl/nl/nieuws/newsletter-nl/archief-2008/juni-2008/energierapport-2008/>)’

Het gerenommeerde ECN heeft dus in 2008 haar vraagtekens geplaatst bij de rol van Nederland als gasrotonde. Anno 2010 heeft er nog steeds geen maatschappelijke kosten-baten analyse plaatsgevonden en is de strategie voor gasrotonde nog steeds niet verder uitgewerkt. Naar aanleiding van de Bro-reactie van de gemeente is er wel een gasrotonde werkgroep in het leven gesteld. Deze heeft 1 maal vergaderd in maart 2010. De volgende vergadering staat gepland in november 2010. Echt een daadkrachtige werkgroep voor de verankering van de gasrotonde-ambities in Nederlands beleid lijkt dit niet te zijn.

Het Ministerie verleent begin 2007 al een opslagvergunning voor TAQA om gas te kunnen opslaan in het Bergermeer gasveld. En bij de motivatie om het project Gasopslag Bergermeer aan te wijzen als project van nationaal belang wordt naar bovenstaande visies en strategie gewezen als de onderbouwing van het nationale belang (van latere datum). Onzes inziens is een visie en een strategie een goede zaak voor een ondernemer om te hebben. Echter de Rijksoverheid heeft meerdere belangen om af te wegen dan de economische belangen en de belangen van de positie van Nederland als handelsland. Naar onze mening is de gasrotonde slecht onderbouwd en ontbreekt het aan door de Tweede Kamer vastgesteld beleid op het gebied van de energiestrategie.

4.2 Nut en noodzaak

Zoals ook al beschreven in het commentaar van ECN op het Energierapport 2008 is het bestempelen van de gasrotonde als 'icoon' voor de Nederlandse gasmarkt voorbarig. Gasopslag kan geen doel of markt op zich zijn. De relevante markt is de flexibiliteitsmarkt. Er zijn vele concurrerende methoden om de Nederlandse markt te blijven voorzien van gas op korte en lange termijn. Het is maar de vraag of de gasopslag Bergermeer bedoeld is om de voorzieningszekerheid van Nederland veilig te stellen. Opslag van gas in uitgeputte reservoirs heeft een aantal kenmerken:

- Er zit een lange periode tussen de start van het initiatief en het daadwerkelijk in gebruik nemen van de opslag
- Er zijn exploitatie (met name in de ondergrond), technische en realisatie risico's
- Commerciële risico's en reguleringsrisico's
- Er vindt een grote immobilisatie van kapitaal plaats in de vorm van kussengas
- Een opslag in reservoirs moet voor rentabiliteit langere tijd worden gebruikt.

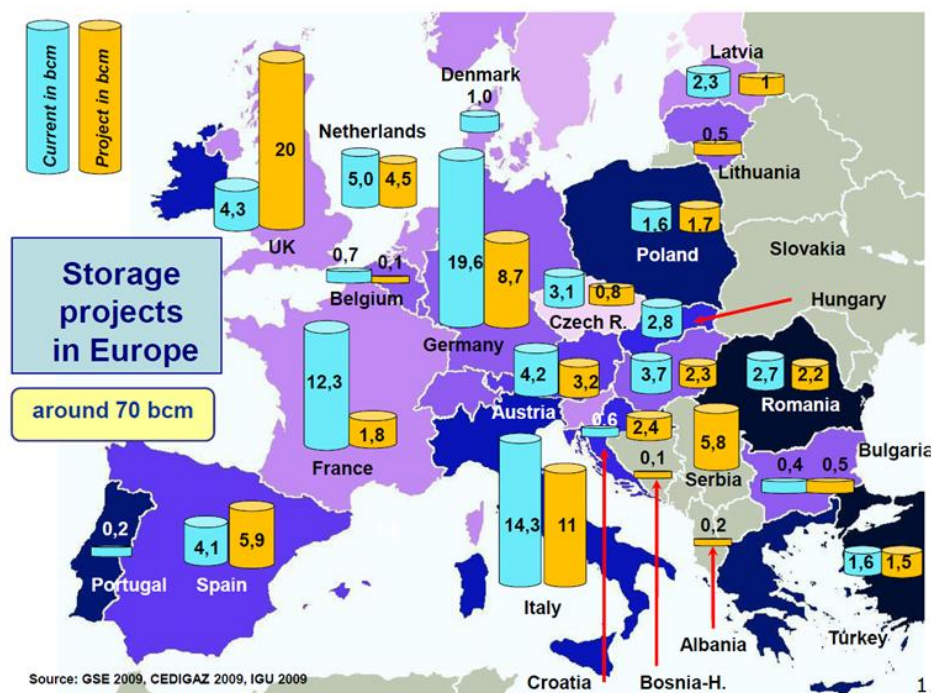
Als deze aspecten van gasopslag in reservoirs worden neergezet naast het lange termijn perspectief van het gebruik van gas is het de vraag op het opslaan van gas in uitgeputte reservoirs wel zo'n goede methode betreft. Zeker gezien de grote hoeveelheid niet nader onderzochte alternatieven.

Naast gasopslag in grote lege reservoirs zijn er tal van andere mogelijkheden met elk hun eigen mogelijkheden en beperkingen om flexibiliteit te genereren in de Nederlandse gasmarkt (Bron; o.a. Gasterra):

1. Flexibele gasproductie; producerende bedrijven kunnen naar gelang de behoefte de gaskraan meer opendraaien of meer sluiten.
2. Sturing op de vraagrespons; de grootste afnemers in Nederland zijn niet de huishoudens maar dit is de industrie. Hiermee kunnen overeenkomsten worden gesloten om de piekvraag bij koude door huishoudens af te vlakken
3. Flexibiliteit van de import van gas
4. Gasopslag
 - a. in aquifers
 - b. in kleine reservoirs
 - c. in zoutcavernes
 - d. via LNG terminals (peak shaving)
 - e. in de North Stream gaspijpleiding (line pack).
5. Alternatieve gassoorten:
 - a. Unconventional gas
 - b. Groen gas

In het kader van het milieueffectrapport van het project Bergermeer gasopslag zijn deze opties niet nader onderzocht. Terwijl in het rapport bijvoorbeeld wel staat dat TAQA mogelijk haar offshore velden zou willen aanwenden als LNG-terminal voor het legen van LNG schepen. Gasterra stelt ook dat het beschikbare werkvolume gas ruim voldoende is voor de Nederlandse behoefte, maar ook voor de relevante markt Noordwest Europa. Flexproducten, in welke vorm dan ook, zijn voldoende in de Noord-West Europese markt aanwezig en kent nog groei in middelen, in uitbreiding capaciteit en in termen van nieuwe producten. Nederland verdwijnt als eiland in de regionale markt, qua volume, prijsvorming, maar ook qua flex behoefte en capaciteitsdekking. 70% van GasTerra's klanten zijn om deze reden ook Europese spelers.

Gasopslag wordt gepresenteerd als noodzakelijk in het licht van de Nederlandse gasronde. Wij vragen ons af of hierbij rekening is gehouden met de ontwikkelingen die thans plaatsvinden in het buitenland, waar door Engeland en Duitsland intensief wordt geïnvesteerd in de opslag van gas (Figuur 1).

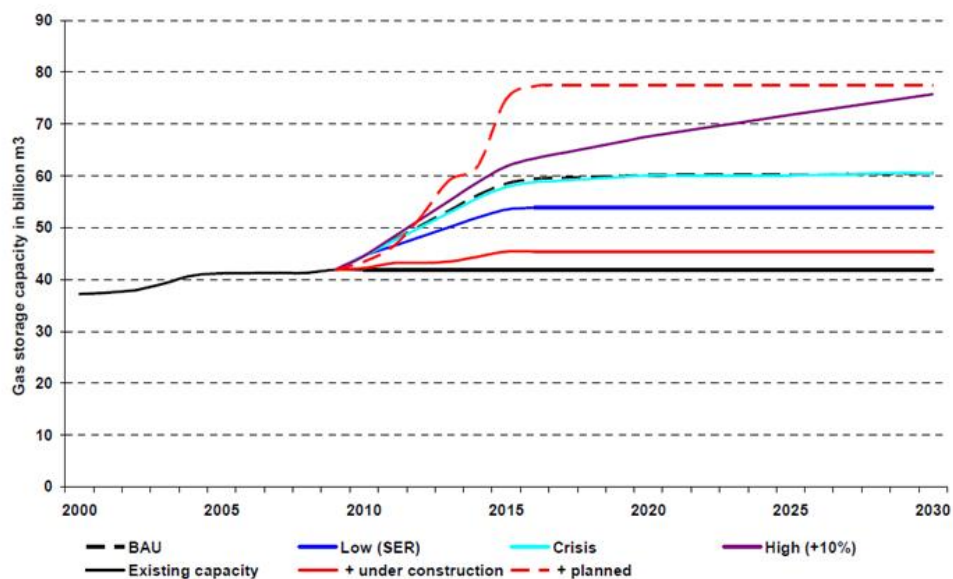

Figuur 1 Opslagprojecten in Europa (2009, GSE)

Naast de vraag of gasopslag in reservoirs nu wel zo'n goede methode is, kan ook afgevraagd worden of de voorgespiegelde hoeveelheid benodigde gas wel zo hoog is als wordt gesteld. Immers er zijn veel externe factoren van invloed op de vraag naar aardgas. De economische crisis van de laatste tijd heeft een direct effect op de vraag naar aardgas. Er komen bovendien steeds meer ontwikkelingen op het gebied van onconventioneel gas en hernieuwbaar of groen gas.

Om de hoeveelheid benodigd gas in de toekomst te onderbouwen wordt binnen het Rijksinpassingsplan gebruik gemaakt van het rapport 'Developments on the northwest European market for seasonal gas storage. Historical analysis and future projections.' Dit rapport is geschreven voor GasTerra. GasTerra is een internationaal opererende handelsonderneming in aardgas. De onderneming is werkzaam op de Europese energiemarkt en heeft een belangrijk aandeel in de Nederlandse gasmarkt. Het rapport van ECN beschrijft de situatie voor Noord-West Europa. Er wordt

in het rapport onderkend dat de rol van gasopslag de laatste vijf jaar steeds groter is geworden terwijl de opslagcapaciteit nauwelijks is gegroeid. In het rapport beschrijft het ECN dat er verschillende scenario's zijn. Er kan zelfs sprake zijn van een afname van de gasvraag als de doelstellingen van de Europese Commissie voor 2020 worden gehaald. In het 'business as usual' scenario zal de vraag naar gas iets gaan toenemen. De vraag naar opslag wordt door het ECN lager ingeschat dan in het CIEP rapport van 2006. In het 'business as usual' scenario zal de vraag naar aardgas in 2015 maken dat er een opslagcapaciteit nodig is van 17 miljard m³ gas voor heel Noord-West Europa. ECN erkent dat er opslagcapaciteit bij moet komen (ook in het geval van het halen van de EC target), echter wanneer alle geplande gasopslagen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd is sprake van overcapaciteit. Omdat we niet alleen over de Nederlandse maar over de Noord-West Europese markt praten is het de vraag of de grootste opslag in de Bergermeer op de lange termijn wel realistisch is. Zeker gezien de investeringen die de ons omringende landen (gaan) doen op het gebied van gasopslag (zie Figuur 1 en Figuur 2)

Figuur 2 Totale gasopslag capaciteit in Noord-West Europa, voorspellingen op basis van scenario's en thans bekende gasopslag investeringsdatabase BRON (GSE, IGU)

Het Ministerie heeft altijd beweerd dat een alternatievenonderzoek niet noodzakelijk is, omdat de gasopslag in de Bergermeer één van de vele projecten is die in Nederland nog zouden moeten starten. Dit gebaseerd op de behoefte van 17 miljard m³ in 2020. Deze 'Nederlandse' behoefte van 12 miljard m³ en de buitenlandse behoefte van 10 miljard m³ wordt niet onderbouwd in het rapport van ECN, waarnaar wel wordt verwezen. Onduidelijk is daarmee waar de noodzaak van gasopslag op is gebaseerd. Navraag bij ECN leert dat het rapport echt is gestoeld op de situatie in Noord-West Europa en dat op basis van het rapport geen conclusies kunnen worden getrokken over de Nederlandse behoefte aan gasopslag.

Thans zijn er reeds geluiden die andere toepassing van uitgeproduceerde gasvelden uitdragen; zoals de opslag van CO₂, stikstofgas, afvalstoffen vanuit bijvoorbeeld de kernenergiesector etc. De kans is daarom groot dat als over 50 jaar de toepassing van het Bergermeerveld voor de opslag van gas niet meer noodzakelijk is, er een nieuwe toepassing zal worden gevonden.

5 Ondeugdelijke MER

Het voorkomen van aantasting van het milieu is van groot maatschappelijk belang. Het is daarom zaak om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming te betrekken. Om hier in de praktijk vorm aan te geven is het instrument milieueffectrapportage of te wel m.e.r. ontwikkeld. Op 27 juni 1985 werd de m.e.r. van projecten in Europa ingevoerd door middel van de Europese richtlijn betreffende de milieubeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (85/337/EEG). Bij praktijkervaringen in Europa is gebleken dat voor het milieu belangrijke keuzes soms al gemaakt zijn voordat de m.e.r.-procedure voor een project wordt doorlopen. Juist in voorafgaande plannen waarin de betreffende projecten mogelijk worden gemaakt kan de speelruimte om milieuwinst te boeken groot zijn. 'Alternatieven zijn het hart van de milieueffectrapportage.' Aldus een brochure die in 1987 werd uitgebracht toen in Nederland de m.e.r.-regeling werd ingevoerd. Uitwerking en onderzoek van alternatieven is in elk geval nodig om de milieueffecten in perspectief te kunnen plaatsen: is effect X echt onvermijdelijk, of zijn er mogelijkheden om er toch wat aan te doen? Het milieubelang heeft geen volwaardige plaats in de besluitvorming gekregen.

5.1 Alternatieven onderzoek

In het ontwerp-Rijksinpassingsplan is een 'nationale afweging alternatieve velden voor seizoensopslag' gepresenteerd in de vorm van een brieffrapport van TNO. Om een nationaal alternatievenonderzoek werd door de gemeente al langere tijd verzocht. Echter het zeer summier uitgevoerde onderzoek van TNO is niet wat de gemeente daarbij voor ogen had. Dit alternatievenonderzoek is bovendien niet door de Commissie voor de m.e.r. beoordeeld.

Uit dit alternatievenonderzoek blijkt dat er wel degelijk alternatieven zijn voor het Bergermeer gasveld. Alsmede bepalend voor de geschiktheid wordt gesteld dat een gasveld dat uit meerdere compartimenten bestaat minder geschikt is. Uit de vergunningverlening en het opslagplan blijkt dat Sodem, TNO en Tcbb het Bergermeerveld beschouwen als een veld waarin zorgvuldig met twee onafhankelijke delen naast het breukvlak moet worden omgegaan. Er wordt zelfs gesproken van het verschillend op druk brengen van deze twee 'compartimenten'. De Commissie van Drie (november 1994) zegt in haar rapportage tevens dat de vorm van het Bergermeer veld een beperking vormt. Dit rapport is enkele maanden na de twee bevingen vanuit het Bergermeerveld uitgekomen (augustus en september 1994). Dit rapport is gebaseerd op verouderde gegevens bijvoorbeeld ten aanzien van de bruikbaarheid van LNG, zoutcavernes en CO₂.

Gegevens die destijds niet voorhanden waren en verdergaand technologisch inzicht, maakt dat deze rapportage niet ten grondslag kan liggen aan de beleidskeuzen van onderhavig Rijksinpassingsplan. De conclusie van dit rapport dat op basis daarvan het Bergermeerveld qua omvang en toegankelijkheid het meest geschikt zou zijn is dus achterhaald en kan niet dienen als onderbouwing van de keuze voor dit gasveld. Zo heeft de geschiktheid van het veld in verband met aardschokken en breuklijnen in het geheel geen rol gespeeld in de beoordeling ervan.

Eigenlijk vindt het Ministerie dat het bespreken van alternatieven er niet toe doet. Het zijn immers de marktpartijen die de initiatieven ontplooiën. En het Bergermeer veld is het enige alternatief voor grote opslag wat aangevraagd is. Het is echter onduidelijk waarom een grote opslag noodzakelijk is (zie ook onder nut en noodzaak). Voorts zijn er wel degelijk alternatieven om seizoensflexibiliteit te garanderen voorhanden, die niet nader zijn onderzocht.

Er is ten onrechte geen deugdelijk (milieu)onderzoek uitgevoerd naar locatiealternatieven en alternatieve methoden van gasopslag, en opslag van andere fossiele brandstoffen, bovendien laat het

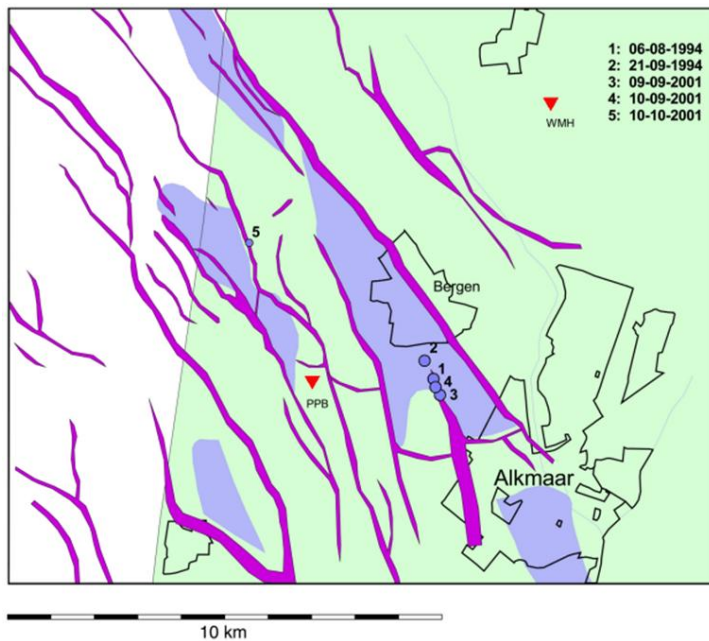
Rijksinpassingsplan niet zien dat de milieuaspecten deugdelijk zijn afgewogen (zie tevens hierna). De redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven zijn niet opgenomen in het MER.

5.2 Keuze afwijken Meest Milieuvriendelijke Alternatief: MOB en Loterijlanden

In het Ontwerp-Rijksinpassingsplan is niet gekozen voor het MOB terrein als locatie voor de putten. Deze locatie is wel naar voren gekomen als MMA. Om te kunnen afwijken van het MMA moet deze afweging zorgvuldig worden gedaan.

Ter onderbouwing van deze keuze heeft TAQA aan HORIZON een opdracht gegeven om een aanvullend onderzoek te laten verrichten naar de consequenties van de keuze van het MOB terrein voor de putten. MOB komt in dit rapport slechter naar voren dan de locatie Loterijlanden om de volgende redenen:

- Sanering MOB terrein: dit wordt als een obstakel beschreven vanwege allerlei mogelijke hindernissen zoals aanwezige bestrating en gebouwen. Tevens zou er mogelijk sprake zijn van sanering ivm asbest en militaire projectielen. Echter het terrein op de Loterijlanden moet in zijn geheel ook gereviseerd worden. Van het MOB terrein is niet bekend hoe hoog de kosten voor sanering zouden zijn; dit is nooit expliciet onderzocht. Van de Loterijlanden is bekend dat hier gesaneerd moet worden in verband met een bekende verontreiniging met koolwaterstoffen.
- Civiel ontwerp. Als drempel voor het gebruik van het MOB terrein wordt de voorkeur van Natuurmonumenten naar voren gebracht om het gebied een open karakter te geven. Natuurmonumenten is echter geen eigenaar van dit gebied. De invulling van het gebied is een zaak van de gemeente en de provincie. Beiden hebben in eerdere zienswijzen aangegeven dat zij vinden dat het MOB terrein een betere keuze is voor de puttenlocatie. Dit wordt nogmaals onderstreept door de provincie in het kader van haar reactie op de Structuurvisie Landelijk Gebied van de gemeente.
- Boringen: In het rapport van Horizon wordt ervan uitgegaan dat vanuit het MOB terrein het veld op dezelfde locatie zal worden aangeboord als vanuit de Loterijlanden (profielen 1 en 2 in de bijlage 1). In deze setting klopt het dat de aan te boren putten waarschijnlijk aanzienlijk moeilijker zijn. In Figuur 3 is een overzichtskaart opgenomen van het Bergermeerveld. Uit dit plaatje valt op te maken dat het veld voor een groot deel onder Bergen en Alkmaar loopt.

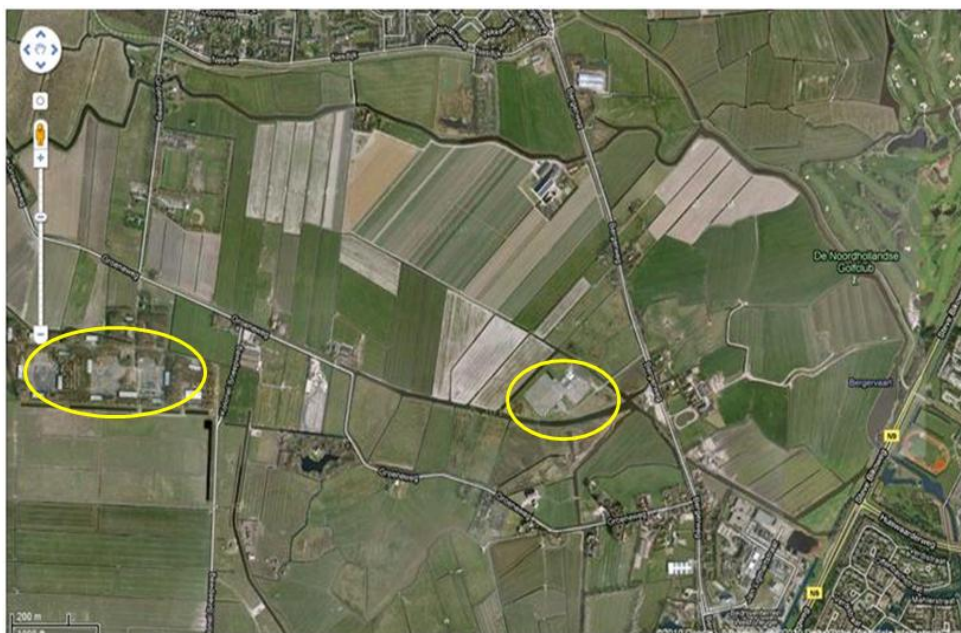
Figuur 3 Situering van het Gasveld Bergermeer. De paarse streep is een breukvlak (bron KNMI). De nummers zijn de herkomsten van de aardbevingen.

Uit Figuur 4 valt op te maken dat de fysieke afstand tussen de beide locaties niet zo groot is en beiden zich min of meer boven het Bergermeerveld bevinden. Vanuit het MOB terrein kan het veld op andere plekken worden aangeboord, waardoor de te boren afstand minder wordt. Hiermee vervalt een mogelijk voordeel van de Loterijlanden boven het MOB Bergen.

Een ander argument om niet voor het MOB terrein te gaan is: mogelijk beïnvloeding van de putten van elkaar, waardoor mogelijk nog meer putten nodig zijn. Dit argument geldt ook voor de Loterijlanden. In het MER is immers nog uitgegaan van de volgende behoefte aan nieuwe putten: *‘Voor de voorzieningen zullen 20 nieuwe slots (boorkelders) worden gecreëerd. Twee nieuwe rijen van 7 putkelders zijn gepland op het westelijk deel van de BGM locatie aan weerszijde van de rij bestaande putten. De overige putten komen te liggen op het oostelijke deel van de BGM locatie. Van de bestaande putten worden er zes geschikt gemaakt voor gasinjectie en één voor waterinjectie.’*

De gemeenten is altijd verteld dat er 14 tot 20 putten gecreëerd moeten worden, omdat er altijd een kans bestaat dat het boren van een put mislukt. Dit is in 1996 vanaf de locatie Loterijlanden ook al een keer gebeurd. Dus ook dit is niet van onderscheidend belang in de keuze tussen MOB en Loterijlanden.

De argumenten die in het Rijksinpassingsplan zijn aangevoerd zijn zorgvuldig gewogen door de Commissie voor de m.e.r., en ondanks alle argumenten is het MOB-terrein het MMA. In het Rijksinpassingsplan worden louter financiële argumenten aangevoerd, welke niet nader zijn onderbouwd. In geen geval hebben er andere zwaarwegende argumenten aan ten grondslag gelegen, zoals bijvoorbeeld een maatschappelijk belang. Het is niet inzichtelijk op basis van welke objectieve argumenten van het MMA is afgeweken.

Figuur 4 Kaartje van Bergermeerpolder, met links het MOB terrein en rechts de Loterijlanden (Bron Google maps)

Een ander punt dat wordt gemaakt om niet te kiezen voor het MOB terrein is het zuinig ruimtegebruik. Omdat de Loterijlanden een knooppunt zijn qua leidingen voor de andere in de gemeente Bergen geëxploiteerde gasvelden zal het terrein nog ongeveer 9 jaar in gebruik moeten blijven. In het licht van de looptijd van het project (de vergunning is immers verleend voor 50 jaar) is 9 jaar niet veel. Bovendien heeft de gemeente al kennisgemaakt met het voortschrijdend inzicht van het ministerie ten aanzien van het gebruik van uitgeproduceerde gasvelden. Immers de puttenlocatie Loterijlanden zou worden teruggegeven aan de natuur na uitputting van de velden. Maar omdat inmiddels andere toepassingen zijn gevonden voor uitgeproduceerde gasvelden is op basis van voortschrijdend inzicht een andere keuze gemaakt. Door het argument ruimtegebruik op te voeren vindt een onterechte relativering van de negatieve beoordeling van de Loterijlanden plaats. Ook dit argument wordt gebruikt om naar de voorkeurslocatie op de Loterijlanden toe te schrijven.

Thans zijn er reeds geluiden die andere toepassing van uitgeproduceerde gasvelden uitdragen; zoals de opslag van CO₂, stikstofgas, afvalstoffen vanuit bijvoorbeeld de kernenergiesector etc. De kans is daarom groot dat als over 50 jaar de toepassing van het Bergermeerveld voor de opslag van gas niet meer noodzakelijk is, er een nieuwe toepassing zal worden gevonden. Nú is er de kans om de locatie te wijzigen van het kwetsbare Loterijlanden naar de toch al door bomen ingesloten locatie op het MOB terrein.

5.3 Keuze afwijken Meest Milieuvriendelijke Alternatief: open sleuf aanlegmethode leidingen

De milieueffecten van de opensleuf-aanlegmethode van de leidingen zijn in het MER uitvoerig aan de orde gekomen. Gestuurde boring is daarbij aangewezen als het MMA. Er worden voor het afwijken van het MMA geen andere argumenten opgevoerd dan financiële argumenten, welke niet nader worden onderbouwd. De opsomming van de geringe milieueffecten van het voorkeursalternatief ten opzichte van het MMA bieden geen onderbouwing, nu in het MER gestuurde boring na weging van al die milieuaspecten is aangewezen als het MMA. Het milieubelang had hier niet mogen wijken voor de financiële belangen van Taqa.

Vanwege met name kostenoverwegingen wordt ervoor gekozen om de leidingen door de Loterijlanden aan te leggen door middel van een open sleuf. Dit in tegenstelling tot het beschreven Meest Milieuvriendelijke Alternatief. Door de Commissie voor de m.e.r. is aangegeven dat om af te wijken van het MMA sterke argumenten naar voren moeten worden gebracht. Hiertoe worden in het Ontwerp-RIP de volgende argumenten aangedragen:

- Doordat de leidingen bij geboord aanleggen niet kunnen worden geïsoleerd kan er sprake zijn van een hoge temperatuurval bij lage producties; dit is nadelig voor het proces. Dit is onzes inziens geen argument om af te wijken van het MMA. Dit zelfde argument gaat bij lage producties op voor de geboorde leidingen onder het Heilooërbos.
- Mitigerende maatregelen. In het O-Rip wordt beschreven hoe bij de aanleg van een waterleiding om is gegaan met de dotterbloemhooilanden en dat dit niet tot schadelijke gevolgen heeft geleid. Deze mitigerende maatregel is niet onderbouwd met documentatie; het is 'horen zeggen'. Onduidelijk is daarbij of het bij het aanleggen van een waterleiding om dezelfde impact zal gaan als bij het aanleggen van de leidingen voor de gasopslag. Het tracé ten behoeve van het aanleggen van de gasleidingen zal breder zijn, dan het tracé ten behoeve van de waterleiding. De maatregel is tevens niet getoetst door de Commissie voor de m.e.r..

5.4 Aanvullende informatie.

Bij een eerste beoordeling van het MER 'Gasopslag Bergermeer' heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: Cmer) geoordeeld dat het MER enkele tekortkomingen bevat. Naar aanleiding van de inventarisatie heeft de Cmer een voorlopig overzicht van vragen en mogelijke tekortkomingen opgesteld (memo Cmer 2016-90 d.d. 19-02-2009). De initiatiefnemer (TAQA Energy B.V.) en de MER opsteller (DHV B.V.) hebben hierop een schriftelijke reactie opgesteld (Reactie op vragen Cmer d.d. 24-02-2009, opgenomen in bijlage 1 van deze aanvulling). Op een overleg met de Cmer, de bevoegde gezagen en TAQA / DHV is één en ander wederzijds toegelicht, waarbij een aantal punten en opmerkingen van de Cmer naar voldoening bleek te zijn geadresseerd. De Cmer heeft schriftelijk een overzicht opgesteld van de nog openstaande punten, die zij graag als een formele aanvulling op het MER beantwoord zou krijgen (intern memo Cmer 2016-124 d.d. 02-03-2009, opgenomen in bijlage 2 van deze aanvulling).

Naar aanleiding van de aanvullingen heeft de Cmer nog tekortkomingen geconstateerd op het gebied van Natura 2000 en effecten op grondwater ten gevolge van het slaan van damwanden (toetsingsadvies 11 mei 2009/ rapportnummer 2016-238). Deze zijn tevens aangevuld. Op basis van al deze aanvullingen heeft de Cmer geconstateerd, dat de informatie voldoende is voor vergunningverlening (aanvullend toetsingsadvies 9 juni 2009 / rapportnummer 2016-269).

Het hoofdrapport MER voldoet naar ons oordeel niet aan de inhoudsvereisten als gesteld in artikel 7.7 van de Wet milieubeheer. Door het rapport met maar liefst vier aanvullingen en twee toetsingsadviezen te complementeren is uiteindelijk volgens de Cmer voldoende informatie op tafel gekomen. Informatie die voor de bewuste inwoner moeilijk in zijn geheel is te overzien. Het is een zoekplaatje geworden van documenten en bijlagen. Wij kwalificeren de gehele mer-procedure derhalve onder de maat en onzorgvuldig doorlopen.

Op 16 december 2008 hebben het college en de raad van de gemeente Bergen het MER niet aanvaard vanwege tekortkomingen.

6 Natuur

6.1 Ontheffing Flora- en faunawet bij jaarrond boren

Zoals reeds opgemerkt in de zienswijzen ten aanzien van de Mer en de reactie van de gemeente Alkmaar in het kader van de Bro zijn de voorgespiegelde effecten op de natuur zeer ondermaats belicht. In het ontwerp-rijksinpassingsplan wordt niet ingegaan op het EHS-beleid van de provincie Noord-Holland dat juist voor de locatie Loterijlanden belangrijke (natuur)waarborgen kent en daarvoor grote consequenties heeft. De aanleg van extra boorputten op de locatie Loterijlanden is te beschouwen als een permanente ruimtelijke ingreep met, bij jaarrond boren, blijvende effecten op de aanwezige natuurwaarden. In het Mer is aangetoond dat de effecten op de weidevogelpopulatie van de Loterijlanden zeer groot zijn. Zo zal de gruttopopulatie aanzienlijk worden verstoord en zich niet meer herstellen. De (externe) effecten op het plangebied en de omgeving zijn onvoldoende beschreven.

Het ontwerp-rijksinpassingsplan beschrijft daarnaast een aantal activiteiten die een versturende werking kunnen hebben op de flora en fauna. Een van de belangrijkste versturende activiteiten is hier echter niet beschreven, namelijk het plaatsen en in werking hebben (dag en nacht) van een of meerdere boortorens gedurende meerdere jaren. Deze activiteit heeft aanzienlijke en deels onomkeerbare effecten op de weidevogelstand van de Loterijlanden. Voorgaande lijkt evenzeer te gelden voor de effecten vanwege de realisatiefase (ten opzichte van de uitvoeringsfase).

Voor de effecten van de werkzaamheden bij jaarrond boren is geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aangevraagd, terwijl vast staat dat jaarrond boren blijvende gevolgen heeft voor de weidevogels. Het Rijksinpassingsplan is in zoverre niet uitvoerbaar, immers bij vaststelling van een ruimtelijk plan moet volgens vaste rechtspraak op voorhand vast staan dat een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet kan worden verleend. Nu die ontheffing niet is aangevraagd, kan hiervan niet worden uitgegaan.

6.2 Ontheffing Flora- en faunawet onttrekken aan natuur

Uit de aanvraag ontheffing Flora- en faunawet blijkt voorts dat een ontheffing is gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het uitsteken en onder zich hebben van de brede orchis, daslook, grote keverorchis en de rietorchis betreft. Ten eerste wordt opgemerkt dat de stengelloze sleutelbloem en wilde kievitbloem hierin niet wordt vermeld, terwijl deze soorten wel worden beschermd door artikel 8 en 13, lid 1, van de Flora- en Faunawet. Daarnaast is ontheffing gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het vangen en vervoeren van de rugstreeppad, bittervoorn, kleine modderkruiper en rivierdonderpad betreft.

Een ontheffing voor het uitsteken en onder zich hebben van genoemde inheemse plantensoorten en het vangen en vervoeren van genoemde inheemse diersoorten is blijkens het ontwerp van de ontheffing niet noodzakelijk nu het niet de bedoeling is deze planten en dieren aan de natuur te onttrekken. De soorten mogen over kleine afstanden en binnen korte tijd verplaatst worden om ze te beschermen tegen nadelige gevolgen van het project.

Op geen enkele wijze echter is in de ontwerp-ontheffing ingegaan op de afstand en het tijdsbestek van de verstoringen van uitsteken en onder zich hebben en vangen en vervoeren. Vast staat dat de uitvoeringsfase ten minste 2 jaar in beslag neemt. Dat de verstoring binnen een korte periode plaatsvindt is derhalve niet aannemelijk. Ook is niet nader onderbouwd op welke afstand verplaatst wordt. Voorts is niet aannemelijk gemaakt dat als gevolg van het project de genoemde soorten alsnog aan de natuur worden onttrokken.

6.3 Onderzoek flora en fauna

Daarbij willen wij nogmaals opmerken dat de beoordeling van soortenbescherming - in ieder geval waar het betreft flora & vegetatie - is gebaseerd op de literatuurstudie PNI (zie p. 70 voorontwerp-rijksinpassingsplan). Deze informatie - bestaande uit onderzoeksinformatie over de periode van 1996 tot 2007 - is gedateerd en geeft voorts niet aan dat recent een aanvullende voortoets heeft plaatsgevonden. De in dit verband in het ontwerp-rijksinpassingsplan opgenomen gegevens zijn derhalve niet actueel en dienaangaande dient ten minste nader onderzoek plaats te vinden teneinde in ieder geval te kunnen beoordelen of eventuele aanvullende ontheffingsaanvragen noodzakelijk zijn. Voor weidevogels zijn door Landschap Noord-Holland jaarlijks elke week tellingen gedaan in het broedseizoen.

6.4 Dwingende reden groot openbaar belang

In het kader van de natuurbeschermingswetgeving waaronder de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet wordt ten behoeve van de gasopslag ontheffing of vrijstelling verleend vanwege de volgende effecten:

- het verslechteren of verstorend effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied Noord Hollands duinreservaat;
- het doden, verwonden en alle andere schadelijke gedragingen met betrekking tot de kleine modderkruiper, bittervoorn en de rivierdonderpad
- het beschadigen, vernielen of verstoren van holen of ander vaste rust- of verblijfsplaatsen van de rugstreeppad.

Volgens vaste rechtspraak geldt in het natuurbeschermingsrecht het nee-tenzij principe. Dat wil zeggen dat ingrepen verboden zijn die de wezenlijke kenmerken en waarden van de beschermde gebieden/soorten significant aantasten, tenzij er sprake is van dringende reden van groot openbaar belang en er geen alternatieven voor de ingreep zijn.

In de ontwerp-ontheffing in het kader van artikel 75 van de Flora- en Faunawet en in de ontwerp-vergunning in het kader van artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aangetoond of opgenomen welke dringende reden van groot openbaar belang de verstoring van de natuurwaarden rechtvaardigt. Het project gasopslag Bergermeer voorziet naar zeggen van het ministerie en aanvrager in een flexibele aardgasvoorziening bij wijze van seizoensopslag. Zoals in deze zienswijze reeds gesteld wordt de noodzaak van deze flexibele voorziening ten zeerste in twijfel getrokken. De bijdrage van dit project aan de stijgende behoefte aan flexibele aardgasvoorziening wil nog niet zeggen dat ook sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang. Zoals eveneens in deze zienswijze aangehaald zijn er voldoende alternatieven voorhanden die niet in het kader van deze besluitvorming zijn onderzocht, waarmee kan worden voorzien in de flexibele aardgasvoorziening. De dwingende reden van groot openbaar belang is daarmee niet aangetoond.

6.5 Leidingaanleg Loterijlanden

Uit het Rijksinpassingsplan blijkt, dat voor de leidingaanleg gekozen is voor de uitvoering met een open sleuf-methode. Uit het Mer en de daarbij behorende rapporten blijkt dat deze methode de meeste nadelige invloed heeft op de natuur in de loterijlanden. In het Mer zijn daarom alternatieven opgenomen. In de gevraagde ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet wordt overwogen dat de andere methoden om leidingen in de Loterijlanden aan te leggen economisch niet haalbaar zijn, en daarom niet als een geschikt alternatief worden aangemerkt. De milieuwinst in het kader van de aantasting van de Loterijlanden is evenwel groter dan waarvan in de ontheffing wordt uitgegaan. Het besluit is derhalve onvoldoende gemotiveerd.

6.6 Permanente compensatie

Voor de vaststelling van het ontwerp-plan is de Nota Ruimte in werking getreden. Ingevolge de Nota Ruimte is het ruimtelijk beleid voor de EHS-gebieden gericht op behoud, herstel en de ontwikkeling van wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader, het "nee, tenzij"-regime.

Binnen de gebieden waar dit regime van kracht is, zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen, en waar dat niet volstaat, dient te worden gecompenseerd door het realiseren van gelijkwaardig gebied, liefst in of nabij het aangetaste gebied.

Op pagina 101 van het ontwerp-plan wordt ingegaan op de permanente compensatie. De vraag die nog steeds open staat en waar de natuurbeherende organisaties die met Taqa in gesprek zijn ook nog geen antwoord op hebben, is hoe Taqa gaat borgen dat de permanente compensatie ook echt permanent is? In de overeenkomst met de provincie staat dat het beheer slechts voor 12 jaar is gegarandeerd. Ook in het Compensatieplan Natuur en Recreatie, dat wel een bijlage vormt bij het Rijksinpassingsplan, wordt slechts gesproken over 12 jaar. De gemeente Bergen vindt 12 jaar geen permanente compensatie. In het licht van weidevogelbeheer is dit slechts een zeer beperkte periode. De gemeente wil graag vastgelegd zien dat de 30 ha compensatie daadwerkelijk permanent is. Dit kan bijvoorbeeld door het beheer van de 30 ha over te geven aan een natuurbeherende instantie, of door een verklaring van TAQA dat TAQA zelf de 30 ha eeuwigdurend als natuur in stand houdt.

Onzes inziens moet aangetoond worden dat compensatie toereikend is. Daarvoor is allereerst van belang dat voldoende is verzekerd dat de genoemde 30 ha ook daadwerkelijk voor het daarmee beoogde doel beschikbaar zijn, waarvan de belangrijkste componenten zijn: eigendom, planologische bestemming, beheer en tijdstip realisatie. Zijn die niet afdoende zijn verzekerd, dan bestaat het risico dat de compensatie niet, niet tijdig of niet voldoende wordt gerealiseerd. De tijdduur van compensatie dient voorts aan te sluiten bij die van de met de vergunning/ontheffing vergunde activiteiten.

De vanuit de provincie verplichte compensatie kent geen verplichting om ook te compenseren in de buurt van de aangerichte natuurschade. De natuurcompensatie zou evenwel elders in de provincie kunnen worden gerealiseerd. Wij dringen er sterk op aan de

natuurcompensatie in de gemeente Bergen te laten plaatsvinden. De consequenties van dit project zijn zowel op recreatief als op natuurgebied aanzienlijk. Het lijkt ons niet meer dan billijk dat de compensatie van de natuur dan ook binnen de gemeente zal plaatsvinden.

7 Bevingen

7.1 Onderzoek naar bevingen

De seismische intensiteit is een kwantitatieve uitdrukking voor de intensiteit van de bodembeweging op een bepaalde plaats in geval van een aardbeving, terwijl de magnitude (bijvoorbeeld volgens de schaal van Richter) meer een maat is voor de totale hoeveelheid energie die vanuit het epicentrum wordt uitgezonden. De seismische intensiteit is te classificeren zonder gebruik van registraties van seismografen door te refereren aan menselijke reacties respectievelijk de omvang van optredende schade aan gebouwen in geval van aardbevingen. De seismische intensiteit wordt sinds 1902 op voorstel van de Italiaanse seismoloog G. Mercalli uitgedrukt in een schaal met een bereik van I tot XII, de zogenaamde Mercalli-schaal. Voor natuurlijke aardbevingen in Nederland is de maximaal te verwachten intensiteit VII tot VIII. Dit geldt vooral voor het zuidoosten van ons land. De aardbeving in Roermond op 13 april 1992 bereikte een waarde van ruim VII.

Tussen de intensiteit en de magnitude van een aardbeving bestaat een duidelijk verschil. De intensiteit van een beving hangt af van de plaats van waarneming. Echter de magnitude volgens de schaal van Richter is onafhankelijk van de plaats op aarde waar deze wordt berekend en dus karakteristiek voor de kracht van de aardbeving zelf. Zo heeft een krachtige aardbeving op grote diepte een relatief geringe intensiteit aan het aardoppervlak, echter wel verspreid over een groot gebied. Anderzijds kan een zwakke aardbeving een hoge intensiteit bereiken wanneer deze plaatsvindt op geringe diepte.

Vanuit het Bergermeerveld zijn in 1994 en 2001 een viertal bevingen opgetreden met een sterkte van 3.0 (6 augustus 1994), 3.2 (21 september 1994), 3.5 (9 september 2001) en 3.2 (10 september 2001). Deze bevingen zijn geregistreerd door middel van seismometers. In bijgaand plaatje is te zien waar deze seismometers zich bevinden.

Figuur 5 Overzicht van bevingen (gele cirkels) vanuit het Bergermeerveld en locaties van de boorgatseismometers (donkere driehoekjes) (Bron site KNMI)

Bij het Bergermeerveld zijn boorgatseismometers geplaatst. Deze seismometers zijn in boorgaten geplaatst tot op een diepte van 200 meter met een onderling diepteverschil van 50 meter. De verstoringe bodemruis aan het oppervlak is groter dan op enige diepte. Hierdoor is het mogelijk met boorgatseismometers zwakkere aardbevingen te registreren dan met oppervlakte instrumenten. Met een seismometer kunnen bevingen worden geregistreerd groter dan ~1.

TNO heeft onderzoek gedaan. Omdat er twijfels waren vanuit Bergen over de juistheid van het onderzoek is door het MIT een second opinion onderzoek gedaan over dit onderzoek. Hieruit zijn de volgende opmerkingen naar voren gekomen:

1. Het door TNO gebruikte model kan de bevingen uit het verleden niet voorspellen. Dit maakt dat met het gebruikte model ook slecht kan worden voorspeld wat de effecten zullen zijn van het in gebruik nemen van het veld voor productie en opslag.
2. TNO voorspelt dat door in gebruik name van het veld bevingen kunnen optreden tussen 2.4 en 2.7. Het MIT is het hier niet mee eens. MIT stelt dat gezien het bevingenpatroon in de afgelopen jaren moet worden verwacht dat als er een beving plaats vindt deze minstens 3.0 op de Schaal van Richter zal zijn. Het Bergermeerveld is qua bevingen patroon anders dan de velden die elders bevingen laten zien (zoals het veld in Roswinkel). Gebruikelijk is namelijk dat voorafgaand aan een zware beving een reeks kleinere bevingen geregistreerd worden. Ondanks de aanwezigheid van boorgatseismometers zijn van het Bergermeerveld nooit andere bevingen geregistreerd dan de vier voorgenoemde bevingen. Het veld gedraagt zich in deze dus a-typisch.
3. In tegenstelling tot TNO denkt het MIT dat weer op druk brengen van het veld niet zal leiden tot stabilisatie van het veld.
4. Niet alleen het drukniveau, maar ook de snelheid van de drukverandering is bepalend voor de kans op bevingen.
5. Tijdens de expert meeting stelt MIT dat de kans op bevingen twee maal zo groot is als beschreven in het rapport van TNO en dat bij de zwaarste beving uit moet worden gegaan van EMS VII.

Tabel 2 Schaal van Mercalli

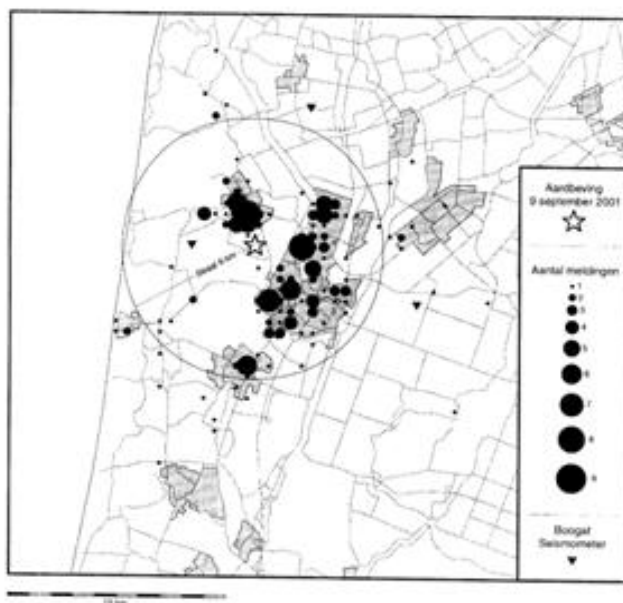
Sterkte	Uitwerking/Gevolgen
I	Niet gevoeld, slechts door seismometers geregistreerd
II	Nauwelijks gevoeld, alleen onder gunstige omstandigheden gevoeld.
III	Zwak, door enkele personen gevoeld. Trilling als van voorbijgaand verkeer.
IV	Vrij sterk, door velen gevoeld. Trillingen als van zwaar verkeer. Rammelen van ramen en deuren
V	Sterk, algemeen gevoeld. Opgehangen voorwerpen slingeren. Slappende mensen worden wakker.
VI	Lichte schade. Schrikreacties. Voorwerpen in huis vallen om. Lichte schade aan minder solide huizen.
VII	Behoorlijke schade. Schade aan veel gebouwen. Schoorstenen breken af. Golven in vijvers. Kerkklokken geven geluid.
VIII	Zware schade. Algehele paniek. Algemene schade aan gebouwen. Zwakke bouwwerken gedeeltelijk vernield.
IX	Verwoestend. Veel gebouwen zwaar beschadigd. Schade aan funderingen. Ondergrondse pijpleidingen breken.
X	Buitengewoon verwoestend en extreme schade. Verwoesting van vele gebouwen. Schade aan dammen en dijken. Grondverplaatsing en scheuren in de aarde.
XI	Catastrofaal. Algemene verwoesting van gebouwen. Rails worden verbogen. Ondergrondse leidingen vernield.
XII	Buitengewoon catastrofaal. Algemene verwoesting. Verandering in het landschap. Scheuren in rotsen. Talloze vernielingen

Op breukvlak in Limburg na is Nederland niet standaard bekend met het fenomeen aardbevingen. Geïnduceerde aardbevingen in Nederland vinden over het algemeen plaats ten gevolge van gaswinning. De maatschappelijke impact van een beving is groot. Het geeft mensen een gevoel van onveiligheid. Duidelijk is dat in gebruik nemen van het Bergermeerveld zal leiden tot toename van risico's op bevingen, ten opzichte van het leeg laten van het gasveld. Over de grootte van de maximale beving zijn de wetenschappers onderling niet verdeeld. De grootte van deze beving wordt voorspeld op 3.9 op de schaal van Richter. Zoals echter hiervoor is beschreven is de impact van een geïnduceerde beving groter dan de impact van een natuurlijke beving. Een beving van 3.9 op de schaal van Richter bij een geïnduceerde beving komt, gelet op de schade, overeen met een natuurlijke beving

van 5.5 op de schaal van Richter. Het gebied dat effect ondervindt van deze beving is veel kleiner, maar de schade in het epicentrum (dus aan de oppervlakte) kan vergeleken worden met EMS 7. De hierbij optredende schade is beschreven in bovenstaande tabel. De daadwerkelijk optredende schade is mede afhankelijk van de actuele bouwkundige staat van panden. In de dorpskern Bergen en het Centrum van Alkmaar zullen de bevingen zeer goed merkbaar zijn. In Figuur 6 is een kaartje opgenomen waarin de bevingen van 2001 staan weergegeven. Aangezien de schaal van Richter logaritmisch is, zal de optredende schade bij een beving van 3.9 vele malen groter zijn. Het ministerie van EZ heeft beoordeeld dat deze maximale beving acceptabel is. Onduidelijk is echter op basis van welke kaders deze conclusie is getrokken en in welk beleid de acceptatie van een dergelijke beving is vastgelegd. De beving in 2001 had een kracht met in het epicentrum een sterkte van EMS VI+. Als de beving van 3.9 bereikt wordt dan zal in het epicentrum de sterkte van de beving EMS VII zijn. Dit is meer dan lichte schade.

Als er geen reden zou zijn voor zorg omtrent het optreden van aardbevingen, zou Staatstoezicht op de Mijnen (hierna: het Sodm) in het kader van het nieuwe opslagplan geen nieuwe eisen hebben hoeven stellen. Echter uit de voorwaarden gesteld aan het opslagplan blijkt dat het Sodm heeft vereist dat het Bergermeerveld wordt uitgerust met micro-seismometers. Het is maar de vraag in hoeverre deze eis zin heeft. Aangezien het veld zich a-typisch gedraagt en bevingen kleiner dan drie tot heden niet zijn waargenomen, kan de vraag worden gesteld wat het nut is van de micro-seismometers die bevingen kleiner dan 1 op de schaal van Richter kunnen waarnemen.

Ons inziens is de waarde van deze extra monitoringsvereiste vanuit het Sodm te gering om het gevoel van veiligheid voor de regio te kunnen waarborgen.

Figuur 6 Overzicht van gemelde schadegevallen na de bevingen in 2001 (Bron; KNMI Technical report TR-239)

7.2 Schadefonds

Zowel TAQA als het Ministerie van Economische Zaken stellen dat de veiligheidsrisico's acceptabel zijn. Om zekerheid voor onze inwoners te krijgen over de vergoeding van schade bij optredende bevingen is meerdere malen gevraagd om het inrichten van een schadefonds. Ook in het voorliggende Ontwerp-Rijksinpassingsplan wordt dit verzoek afgewezen omdat er bestaande regelingen over eventuele schade bestaan.

TAQA is vanuit de Mijnbouwwet verantwoordelijk gesteld voor eventueel optredende schade. TAQA heeft ons aangegeven ten behoeve van deze eventuele schade een verzekering aan te gaan. Inmiddels heeft TAQA het bedrag gespecificeerd ter waarde van \$250 miljoen. Na de bevingen in 2001 zijn 363 schademeldingen gedaan en is een bedrag uitgekeerd ter waarde van €357.000,-.

In de Mijnbouwwet is in hoofdstuk 9 een Waarborgfonds voor Mijnbouwschade opgenomen. Het fonds is alleen bedoeld voor particulieren. Dit fonds is bedoeld voor geleden schade die niet door de ondernemer wordt vergoed, ingeval van faillissement, overlijden of niet meer bestaan van het bedrijf. De Minister van Economische Zaken is belast met het beheer van het waarborgfonds. In het Mijnbouwbesluit is in artikel 121 het vermogen van het fonds vastgelegd.

- olie- en gaswinning €125.000,-
- zoutwinning € 75.000,-
- opslag van stoffen € 50.000,-
- verkenningsonderzoek € 0,-.

Bij sprake van een grote calamiteit, waardoor faillissement van de onderneming en de verzekeraar optreedt kan het waarborgfonds niet garant staan voor de geleden schade, omdat de in dit fonds opgenomen gelden de hoogte van een mogelijke schade niet zullen kunnen dekken. Dit betekent rechtsonzekerheid voor de inwoners en ondernemers van onze regio.

Problematisch blijkt ook het verhaal van kosten bij latent aanwezige schade. Bij sommige inwoners is pas een aantal jaar na bijvoorbeeld verbouwingswerkzaamheden bouwschade (waarschijnlijk) ten gevolge van de eerdere aardbevingen geconstateerd. Bewijslast voor de relatie ligt bij inwoners en leidt tot frustrerende situaties.

7.3 Onderzoek schaderisico inventarisatie

De woningen in de gemeente Bergen zijn sinds de jaren '90 vier maal blootgesteld geweest aan aardbevingen. Dit heeft direct of indirect effect op de bouwkundige toestand van de woningen. Door het Rijk of door TAQA is tot heden geen onderzoek naar de potentiële omvang van de schade bij optreden van een aardbeving. De gemeente zou graag zien dat een dergelijk onderzoek alsnog wordt uitgevoerd.

8 Opslagplan

In het advies van het Sodem en TNO (19 maart 2009) staat in de aanhef van de begeleidende brief dat het gaat om de ontwikkeling van het Bergermeer veld als de grootste voor de markt bestemde gasopslag van Noord-West Europa. Er wordt gesteld dat de kans op een beving gelijk is als de situatie zoals hij nu is; een vrijwel uitgeproduceerd gasveld. Onzes inziens is nooit onderzocht of het risico op bevingen nu kleiner of groter is, er is gekeken naar de maximale beving.

In het advies van 3 maart 2010 van het Sodem en TNO staat dat een maximale beving van 3.9 elders in Nederland voor gaswinning als acceptabel wordt beschouwd. Dit advies, dat ten grondslag ligt aan de besluitvorming is in het geheel niet gemotiveerd. Op basis waarvan wordt een beving van 3.9 acceptabel beschouwd en naar welke locatie in Nederland ('elders') wordt verwezen?

Door het Sodem en TNO wordt in het advies van 3 maart 2010 de stelling van de gemeente bevestigd dat het MIT de benadering van TNO in het rapport van 2008 nuttig vindt, maar dat het niet geschikt is voor nauwkeurige voorspellingen over het risico op en de kracht van de aardbevingen. MIT acht de kans op aardbevingen bij het op druk brengen net zo groot als het bij het verlagen van de druk. Van de invloed van de snelheid op spanningsveranderingen is weinig bekend. De snelheid van het op druk brengen is echter wel van belang. Alleen hieraan worden geen beperkende voorwaarden verbonden in het besluit.

Het second opinion onderzoek van MIT is voor Sodem echter wel reden om aan haar eerdere advies beperkingen op te leggen; er mag alleen maar worden verhoogd tot 150 bar en niet tot 205 conform de aanvraag. Waarop de 150 bar is gebaseerd is onduidelijk. Graag zouden wij weten hoe de onderbouwing van 150 bar tot stand is gekomen.

Als het seismisch risico groter is dan verwacht kan de Inspecteur-Generaal der Mijnen maatregelen voorschrijven om dit risico te beperken. Mocht uit de monitoring blijken, dat het seismisch risico groter is dan verwacht, dan heeft de Inspecteur-Generaal der mijnen de bevoegdheid om maatregelen voor te schrijven om dit risico te beperken (Artikel 50). Onze Minister kan, in gevallen waarin ernstige aantasting van de in artikel 49, tweede of derde lid, genoemde belangen ontstaat of dreigt te ontstaan, maatregelen voorschrijven ten aanzien van de in artikel 49, eerste en vijfde lid, bedoelde activiteiten). Het advies van het Sodem, gaat ondanks het onderzoek van MIT echter niet in op mogelijke maatregelen, er is tevens niets opgenomen in het ontwerpbesluit hierover. Tenslotte ontbreken in de gehele besluitvorming beperkende voorwaarden voor de beëindiging van het gebruik van het veld voor gasopslag.

Het advies van de Technische Commissie Bodembeweging (hierna: Tcbb) is van 12 januari 2010; voor de expert meeting met MIT van 14 januari 2010 en voor het advies van SodM van 3 maart 2010. Hierin wordt ingestemd met het advies van SodM en TNO van 19 maart 2009, terwijl er daarna een nieuw advies is gekomen, waar Tcbb geen nieuwe reactie heeft gegeven. Dit is in strijd met de Mijnbouwwet.

TAQA voegt een brief (20 mei 2010) bij met daarin het verzoek tot 80 bar. Hier staat expliciet in dat ze dit verzoek doen omdat het andere traject uitstel heeft opgelopen en TAQA vast zit aan contractuele afname verplichtingen met Gazprom. Dit is vooruitlopen op lopende procedures, waarin door de gemeente heel wat vragen zijn gesteld die niet beantwoord zijn. De gemeente zou graag inzicht krijgen in deze verplichtingen en hoe is afgewogen dat deze verplichtingen dermate zwaarwegend zijn dat ze

de voortgang van het hele project noodzakelijk maken en daarmee de besluitvorming over het rijksinpassingplan een bepaalde richting opsturen.

Er wordt gesteld dat MIT de conclusies deelt ten aanzien van het stabiliseren van het veld. Op 7 juli 2010 volgt een nieuwe brief van TAQA waarin zij dit corrigeren. Dus hiermee erkent ook TAQA dat wetenschappers onderling verschillen ten aanzien van het stabiliseren van het veld door het weer op druk brengen.

9 Milieu aspecten

9.1 Geluid

Ten behoeve van het ontwerp Rijksinpassingsplan/ aanvraag milieuvergunning is een nieuwe geluidsstudie uitgevoerd naar de geluidsprognose van de boringen van de putten op het Bergermeerveld (Geluidprognose boringen Bergermeer revisie geluidsinformatie t.b.v. Wm aanvraag, mei 2010). Over het geluid van gasboringen is in het kader van dit project eerder gerapporteerd in het DHV-rapport “Geluidprognose Bergermeer t.b.v. BGS”, oktober 2008 en in de MER Gasopslag Bergermeer en de aanvulling daarop van maart 2009. In deze rapportages werd uitgegaan van twee “generieke” boorinstallaties, omdat niet bekend was welke installatie voor de boringen zou worden gebruikt. Sindsdien is besloten dat er gebruik zal worden gemaakt van één boorinstallatie en is ook in principe een keuze gemaakt voor het type boorinstallatie. Het project komt tot stand middels een Rijksinpassingsplan, waarin aandacht wordt gegeven aan het geluidaspect van de boringen. Om hiervoor en ook voor de aanvraag vergunning Wet milieubeheer de meest bijgewerkte geluidinformatie te leveren, is een revisie van het eerdere onderzoek opgesteld.

Er zijn 2 bedrijfssituaties opgenomen in de vergunning met elk eigen voorschriften:

- **Gasopslag/productie**

De voorschriften voor de bedrijfssituatie waarin het veld wordt geëxploiteerd (exclusief onderhoud) lijken duidelijk. Grenswaarden zijn 40/35/30 en piekniveaus niet hoger dan 10 dB boven het LAeq t.p.v. de meest nabijgelegen woningen. Ook zijn controlemetingen vereist.

- **Boren en onderhoud/workover.**

In de paragrafen hierna wordt uitgebreid stilgestaan bij het boorproces. Onduidelijk is echter hoe vaak en hoe lang er onderhoud noodzakelijk is en hoe groot de geluidemissie dan is. Het scherm rond de boorlocatie zal dan (waarschijnlijk) ontbreken.

Een ‘workover rig’ is weliswaar kleiner (lijkt te passen op een grote vrachtwagen) maar concrete gegevens ontbreken.

Uit de gegevens blijkt dat het niet mogelijk is het boorproces ’s nachts te stoppen. Dat geldt waarschijnlijk niet voor het onderhoud aan de putten (met een workover rig). De voorschriften dienen daarop aangepast te worden. In de huidige ontwerp-vergunning kan 24 uur per dag worden gewerkt aan onderhoud. Alle opmerkingen hieronder hebben eveneens betrekking op het Boren/onderhoud.

Het ontbreken van gegevens op deze onderdelen maakt dus dat het onmogelijk is hier de precieze geluidssituatie in beeld te brengen, omdat een deel van de daarvoor benodigde invoergegevens ontbreekt; er is derhalve geen sprake van een representatieve bedrijfssituatie

Er is geen geluidsonderzoek beschreven voor de aanleg van de leidingen.

Ten aanzien van de bedrijfssituatie gasopslag/productie valt nog het volgende op te merken: Gasopslag in Norg/Langelo heeft laten zien dat omwonenden geconfronteerd worden met een brommend geluid ’s nachts. Er is geen onderzoek gedaan naar de mogelijke bronnen van geluid bij in gebruik name van de locatie voor gasopslag/productie in relatie tot de opgedane ervaring bij andere gasopslagen. Wij verzoeken een nader onderzoek naar de productie van geluid na in gebruik name.

9.1.1 Ontbrekende en onjuist geïnterpreteerde informatie

Allereerst moet worden opgemerkt dat de Commissie voor de Mer ten tijde van het onderzoek dat is gedaan ten behoeve van de milieueffectrapportage veel opmerkingen heeft gemaakt over het gevoerde

geluidsonderzoek. Dit nieuwe geluidsonderzoek is niet onafhankelijk getoetst door de Commissie voor de Mer. De Commissie heeft destijds aangegeven dat bij nieuwe relevante informatie nieuwe toetsing mogelijk is. Onduidelijk is of de huidige aangeleverde informatie volgens de Commissie juist en volledig is.

Ten aanzien van het onderzoek willen wij het volgende opmerken. De uitgangspunten in het onderzoek zijn :

- Eén boorinstallatie is actief
- nachtperiode is bepalend; bij het boorproces is er weinig verschil in de activiteit in de verschillende etmaalperioden
- boren is het worst case scenario (.....)
- Er wordt uitgegaan van het Best beschikbare technieken (BBT) pakket 1 (elektriciteitsnet en een scherm van 10 meter)
- BBT2 is een inspanningsverplichting met een reductie van 5 dB(A) extra

In het rapport is de geluidsbelastingen op de woningen berekend (zie onderstaande tabel).

Tabel 3 Overzicht van geluidsbelasting op geselecteerde woningen

woningpunt	ligging	omschrijving	afstand	hoogte	nachtwaarden [dB(A)] bij situering boorinstallatie in rij:		
					oost	zuid	noord
11	west	Groene weg 11	600 m	5	33	38	34
17	zuidwest	Groene weg 40	300 m	5	39	43	42
19	zuid	Groene weg 15	250 m	5	42	43	42
23	zuid	Groene weg 17	350 m	5	41	41	41
43	noordwest	Nesdijk 18	1.000 m	5	29	34	30
44	noord	Nesdijk 20; 10 woningen	1.000 m	5	30	32	30
52	noordoost	Bergerweg 90	300 m	5	42	40	41
53	oost	Bergerweg 141?	230 m	5	45	41	42
54	oost	Bergerweg 92	180 m	5	47	44	45

oranje: boven referentie niveau van 30 dB(A)
rood: boven de wettelijke norm van 40 dB(A)

Uit het geluidsonderdeel van de Gezondheidseffectscreening (GES) is de akoestische leefkwaliteit te kwalificeren als matig. Volgens het beleid van de gemeente is bij deze geluidsniveaus uitgebreid onderzoek nodig. Dit is naar aanleiding van de Bro-reactie ook gedaan.

Conform eerdere adviezen is getoetst aan de Handreiking industrielawaai en vergunningverlening (hierna: de Handreiking). Tijdens het boren van de putten kan echter niet voldaan worden aan de toetsingskaders van de Handreiking. De vergunning wordt verleend onder de voorwaarde dat het BBT 1 pakket wordt toegepast en een inspanningsverplichting tot toepassen van het BBT 2 pakket. De geluidsniveaus worden vergund overeenkomstig het akoestisch onderzoek. Motivatie hiervoor is dat de best beschikbare technieken worden toegepast en dat er reeds soortgelijke werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd op dit terrein. Wij merken hierbij echter op dat de huidige vergunning een

geluidsnorm toestaat van 35 dB(A) op 250 meter. Van soortgelijke werkzaamheden kan dan ook geen sprake zijn, gezien de huidige gestelde geluidnormen in het ontwerp van de milieuvergunning.

In het geluidsonderzoek is niet weergegeven wat de binnenwaarde van de nabijgelegen woningen is (8.1.4) en wat de piekgeluiden zijn (zie 8.1.5). Bovendien is de L_{Amax} niet bepaald.

Met toepassing van de Handreiking moet goed worden gemotiveerd waarom van de grenswaarden mag worden afgeweken. Het nemen van (alternatieve) maatregelen en het handhaven van het binnenniveau vormen daarbij belangrijke voorwaarden. Toepassing van de BBT kan ertoe leiden dat aan de grenswaarden wordt voldaan. Dat moet dan wel uit onderzoek volgen hetgeen blijkbaar (in ieder geval voor een deel) niet het geval is. Overigens is het sowieso de vraag of daarin de juiste richtafstanden zijn gehanteerd. Aan het binnenniveau moet onder alle omstandigheden zijn voldaan.

De geluidsonderzoeken zijn onvolledig en kunnen de besluitvorming niet dragen.

9.1.2 Geluid en Besluit Algemene Regels Milieu Mijnbouw (BARMM)

Op dit moment is voor het oprichten of het in stand houden van een mijnbouwwerk altijd een milieuvergunning vereist op basis van de Wet Milieubeheer of de Mijnbouwwet. In een deel van de gevallen is het mogelijk de milieubelangen op eenzelfde niveau te beschermen door het van toepassing zijn van algemene regels (Besluit Algemene Regels Milieu Mijnbouw, BARMM). Als een mijnbouwactiviteit onderworpen is aan het opstellen van een Mer blijft de vergunningplicht bestaan. De Mer-verplichting bestaat ook altijd bij boringen die worden verricht in gevoelige gebieden, bijvoorbeeld gebieden die zijn aangewezen als beschermd natuurmonument. Ook bij winning van aardgas boven een bepaalde (geringe) hoeveelheid geldt de MER-plicht en blijft dus ook de vergunningplicht bestaan.

Het BARMM is op 1 juli 2008 in werking getreden. In het BARMM wordt de verplichting voor bedrijven om een mijnbouwmilieuvergunning of milieuvergunning aan te vragen voor het aanleggen, testen, onderhouden, repareren en buiten gebruik stellen van een boorgat met behulp van een mobiele installatie op land of in het oppervlaktewater vervangen door een melding aangaande de algemene milieuregels aan het Ministerie van Economische Zaken. BARMM is vooral bedoeld voor overlastsituaties die niet meer dan 2 of 3 maanden voortduren. In artikel 5.2. a van het BARMM is opgenomen dat het besluit in bepaalde situaties niet van toepassing is (onder andere natuurmonument, Natura 2000).

In het ontwerp van de milieuvergunning is het BARMM niet van toepassing verklaard voor deze inrichting terwijl in het Rijksinpassingsplan juist is opgenomen dat het BARMM wel van toepassing is. Het BARMM is echter niet van toepassing op deze inrichting, vanwege de ligging in gevoelig gebied én de lange duur van de werkzaamheden van de boringen. Nu het BARMM niet van toepassing is, dient te worden getoetst aan de Handreiking en de daarbij behorende Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening teneinde de grootsmogelijke geluidreductie te realiseren. Voor landelijke omgeving geldt een richtwaarde van 40-35-30 dB(A) voor dag-avond-nacht. Uit het geluidsonderzoek blijkt dat niet kan worden voldaan aan de richtwaarden.

In het geluidsonderzoek van DHV 2008 is het volgende opgenomen: *Het gebied rond de Bergermeer wordt gekenmerkt als een landelijke omgeving. Het is niet aannemelijk dat het referentieniveau van het omgevingsgeluid hoger zal zijn dan de voor dit gebied gegeven richtwaarden. Op grond van een bestuurlijk afwegingsproces kan een hogere waarde worden toegelaten. Door de aard van de installaties die onderdeel uitmaken van een boorinstallatie evenals de complexiteit van het boorproces*

zelf is, zelfs met toepassing van de Best Beschikbare Technieken, het technisch niet mogelijk om te voldoen aan de richtwaarden voor de landelijke omgeving.

Nu niet aan de normen (richtwaarden) wordt voldaan dient de milieuvergunning te worden voorzien van maatwerkvoorschriften. Het is mogelijk om onder bepaalde voorwaarden een ontheffing te krijgen. Uit de Handreiking (zie ook onder): *Als maximum niveau geldt de "etmaalwaarde" van 50 dB(A) op de gevel van de dichtstbijzijnde woningen of het referentieniveau van het omgevingsgeluid.*

Van de richtwaarde mag echter slechts worden afgeweken in "onvermijdbare situaties" en afwijking dient, zoals bekend afdoende te worden gemotiveerd. Uit het ontwerp van de milieuvergunning, noch de daarbij behorende voorwaarden (maatwerkvoorschriften) blijkt genoegzaam op welke gronden van de richtwaarde is afgeweken. Verdergaande maatregelen zijn immers wel mogelijk (8.14).

Op grond hiervan is het ons inziens niet mogelijk meer dan 40 dB(A) te vergunnen in de nacht.

In het Rijksinpassingsplan staat echter (p. 75-76):

Voor wat betreft de benodigde geluidruimte voor het doen uitvoeren van de boringen geldt nog steeds dat, indien gebruik gemaakt wordt van een boorinstallatie die aan de uitgangspunten van Best Beschikbare Techniek (BBT) voldoet, de geluidruimte nodig is die aan de hand van de geluidgrenswaarden in het Barmm is vastgelegd. Eén en ander wordt toegelicht in de toelichting bij het Barmm (Stb. 2008, 125). De boringen bij het onderhavige project voldoen ruimschoots aan BBT. Het grenswaardenkader van het Barmm wordt bij de realisatiewerkzaamheden als minimum uitgangspunt gehanteerd. Voor het onderzoek naar verdergaande maatregelen zijn de richtwaarden uit de Handreiking Industrielawaai en vergunningverlening, richtinggevend geweest.

Bovenstaande kan door de gemeente niet worden afgeleid uit de toelichting. Het BARMM is niet van toepassing. De geluidsvoorschriften zoals deze thans zijn opgenomen in de revisie vergunning WM voor de puttenlocatie zijn onjuist en moeten worden aangepast. Tevens is onvoldoende verzekerd dat de BBT ook daadwerkelijk en tijdig zijn geïmplementeerd. Het Rijksinpassingsplan is ondeugdelijk gemotiveerd.

9.1.3 BBT

Voor het uitvoeren van de boringen is door de initiatiefnemer gekozen voor een uitvoeringswijze ten aanzien van reductie in geluidsbelasting dat met een uitgebreid pakket aan mitigerende, technische en procedurele maatregelen aanzienlijk verder gaat dan wat op dit moment in Nederland als Best Bestaande Techniek (BBT) wordt beschouwd.

In artikel 1.1 van de Wet milieubeheer worden de beste beschikbare technieken gedefinieerd als de: *voor het bereiken van een hoog niveau van bescherming van het milieu meest doeltreffende technieken om de emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu, die een inrichting kan veroorzaken, te voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk te beperken, die - kosten en baten in aanmerking genomen - economisch en technisch haalbaar in de bedrijfstak waartoe de inrichting behoort, kunnen worden toegepast, en die voor degene die de inrichting drijft, redelijkerwijs in Nederland of daarbuiten te verkrijgen zijn; daarbij wordt onder technieken mede begrepen het ontwerp van de inrichting, de wijze waarop zij wordt gebouwd en onderhouden, alsmede de wijze van bedrijfsvoering en de wijze waarop de inrichting buiten gebruik wordt gesteld.*

Wat de BBT voor mobiele boorinstallaties op land is, is nergens vastgelegd. Als echter wordt gesteld dat het met extra maatregelen mogelijk is om extra geluidsreductie te krijgen ziet de gemeente niet in waarom dit dan niet tot de BBT gerekend wordt. Zeker gezien het feit dat een maximale nachtelijke

geluidsbelasting van 40 dB(A) bij een aantal omringende woningen volgens de berekeningen van het geluidsonderzoek niet zal worden bereikt. Voor wat betreft de verplichting verder te gaan dan de BBT kunnen met name de lokale omstandigheden, zoals overschrijding van de voorkeursgeluidgrenswaarden, dat verlangen. Van die toets is geen rekenschap gegeven

Het gebruik van geluidabsorberende kappen en/of scherm om de lawaaimakende apparaten (hier MUD-pompen) is een veel gebruikte techniek. Zelfs het plaatsen van schermen op mobiele bronnen (kranen e.d.) wordt toegepast. Als BBT pakket 1 (verplicht in vergunningvoorschriften) is voorgesteld om ter voorkoming van geluidbelasting geen gebruik te maken van dieselgeneratoren, maar van elektriciteit. Ten behoeve van deze elektriciteit is het noodzakelijk dat de bestaande transformatorvoorziening wordt uitgebreid. Deze uitbreiding is voorzien op gronden die niet in eigendom zijn van derden (de gemeente). Het is dan ook niet aannemelijk dat bij ten tijde van het boren van de putten kan worden beschikt over de gronden waarom het transformatorhuis moet worden geplaatst, zodat op voorhand is vast te stellen dat niet kan worden voldaan aan BBT pakket.

Op basis van artikel 8.22 Wm dient het bevoegd gezag een onderzoek te doen naar de BBT die voor de installatie/inrichting gelden. De keuze van BBT is volgens vaste rechtspraak niet afhankelijk van de individuele en economische mogelijkheden van de drijver van de inrichting maar is gekoppeld aan de BBT die in de bedrijfstak beschikbaar is. Het onderzoek naar BBT ziet dus op de bedrijfstak. Het bevoegd gezag sluit zonder nadere motivatie aan bij het onderzoek naar BBT van aanvrager, die naar eigen zeggen slechts de technieken heeft gezien die in Nederland als BBT worden aangemerkt. Deze beperking van onderzoek doet geen recht aan het vereiste van onderzoek dat noodzakelijk is binnen de bedrijfstak. Wij verwijzen naar wat hierboven is genoemd aangaande de mogelijke maatregelen aan de boorinstallaties.

Voorts zijn wij van oordeel dat de genoemde maatregelen in het BBT 2 pakket niet als onredelijk zijn aan te merken en derhalve door het bevoegd gezag als een verplichte BBT moeten worden voorgeschreven. Zeker gelet op de lokale omstandigheden. Ten minste had moeten worden onderzocht of die verdergaande maatregelen verlangen. Ten onrechte is hieraan voorbij gegaan.

Het bevoegd gezag stelt dat het voorschrijven van het treffen van aanvullende maatregelen als omschreven in BBT 2 leidt tot een impliciete weigering van de vergunning, omdat de effectiviteit van de maatregelen pas ter plaatse kunnen worden aangetoond. In het laatste addendum van 24 april 2010 heeft aanvrager evenwel toch kunnen berekenen hoeveel woningen bij het toepassen van BBT 2 minder last hebben van de boortoren. Het en passant voorbij gaan aan het toepassen van BBT 2, danwel niet overwegen waarom geen lagere geluidnorm dan BBT1 te vergunnen is in strijd met het motiveringsbeginsel en de Wet milieubeheer. Temeer nu de maximale overschrijding van de norm voor het equivalente geluidniveau in de nacht met 17 dB(A) als aanzienlijk kan worden aangemerkt. De onderzoeks- en implementatieverplichting die aan aanvrager is opgelegd voldoet niet aan de rechtszekerheidseisen die aan voorschriften worden gesteld. Immers aanvrager merkt ze zelf ook aan als “inspanningsverplichting” en niet als maatwerkvoorschrift.

Met andere woorden in de Milieuvergunning voor de Bergermeer moet zorgvuldig worden afgewogen waarom niet kan worden voldaan aan de richtwaarden m.b.t. geluid en welke maatregelen (verplicht) worden getroffen.

9.1.4 Binnenwaarde woningen

Het is niet duidelijk welke maatregelen zijn genomen om de geluiduitstraling zoveel mogelijk te beperken en bepaalde bindende waarden wel te behalen, zoals binnenwaarde in woningen.

Daarnaast is niet aangetoond dat in het kader van de piekgeluiden wordt voldaan aan de verplichte etmaalwaarde van 35 dB(A) in de slaapkamer. Het ontwerp van de milieuvergunning en de geluidsonderzoeken gaan niet in op de verplichte binnenwaarde van 35 dB(A), zodat niet is aangetoond of deze waarde als gevolg van de boorinstallatie wordt overschreden.

In de milieuvergunning noch Rijksinpassingsplan zijn waarborgen opgenomen op basis waarvan de woningen die vallen binnen de (geluids)invloed van de locatie, op kosten van de vergunninghouder, van extra isolatie worden voorzien waardoor een binnenniveau in de woningen van 35, 30 en 25 dB(A) en de LA_{max} van 55, 50 en 45 dB(A) in de dag- avond en nachtperiode wordt gewaarborgd. Deze maatregelen moeten zijn getroffen voordat de inrichting in werking wordt genomen, dan wel voordat wordt aangevangen met geluidveroorzakende activiteiten in de uitvoeringsfase.

Conform de Handreiking gelden eisen aan het binnenniveau in geluidgevoelige ruimtes in woningen:

- $L_{Ar,LT} = 25$ dB(A) en $L_{A,max}=45$ dB(A)
- Uitgaande van piekniveaus van 70 dB(A) en hoger, moet de geluidwering van de gevel ten minste gelijk zijn aan 25 dB(A). De geluidwering van de gevels van bestaande woningen is doorgaans gelijk aan 15 (oudere woningen) tot 20 dB (nieuwere woningen). Een geluidwering van 25 dB is vaak niet het geval en onderzoek hiernaar is dus noodzakelijk geacht. Dit onderzoek is niet verricht, laat staan dat eventuele maatregelen in dat verband voldoende zijn verzekerd.
- Uitgaande van equivalente geluidniveaus van 47 dB(A), moet de geluidwering van de gevel ten minste gelijk zijn aan 22 dB(A).

Conclusie: Er dient onderzoek te worden verricht naar de optredende binnenniveaus en de eventueel noodzakelijk te treffen maatregelen aan de gevel.

9.1.5 Piekgeluiden

In de vergunning wordt een grenswaarde van 70 dB(A) gesteld m.b.t. piekniveaus ($L_{A,max}$). Hierover merken wij het volgende op. Uit de Handreiking blijkt dat piekniveaus die meer dan 10 dB boven het heersende equivalente gelidniveau uitkomen voorkomen moeten worden. Voorts blijkt uit de Handreiking dat piekniveaus toelaatbaar zijn tot een maximum van 70, 65 en 60 dB(A) voor respectievelijk in de dag-, avond- en nachtperiode. Onder voorwaarden zijn piekniveaus tot 65 dB(A) in de nacht toelaatbaar (zie onder). In de vergunning is echter aangegeven dat piekniveaus toelaatbaar zijn tot een maximum van 70 dB(A) gedurende het gehele etmaal. Dit is wettelijk dus niet mogelijk. Bovendien zijn piekgeluiden t.g.v. laad- en losactiviteiten, transportbewegingen en pipehandling uitgesloten van beoordeling. De piekniveaus worden nu juist door deze activiteiten veroorzaakt (het boorproces, het gebruik van mudpompen etc. wordt gekenmerkt door een vrij constante geluidemissie). Tenslotte is in de vergunning bepaald dat deze activiteiten indien noodzakelijk (en dat is al heel snel als je het boorproces niet mag verstoren) het gehele etmaal plaatsvinden, dus ook 's nachts. Nu deze geluiden niet zijn meegenomen in de beoordeling van het geluidniveau is sprake van een geluidonderzoek dat onjuist is uitgevoerd en een onjuiste situatie van de geluidoverlast weergeeft.

Bij het beoordelen van de piekniveaus/maximale geluidniveaus is ten onrechte geen rekening gehouden met de booractiviteiten (inclusief transportbewegingen en laad- en losactiviteiten). Het onderzoek is reeds hierom in strijd met de Handreiking

Ter verduidelijking uit de Handreiking:

Het vergunnen van maximale geluidsniveaus (L_{max}) hoger dan de grenswaarden (70, 65 en 60 dB(A) in dag, avond en nacht) dient in de considerans van de vergunning te worden gemotiveerd. Tenminste moet worden aangegeven welke technische en/of organisatorische maatregelen zijn getroffen om de nadelige gevolgen voor het milieu te beperken, voorzover zij niet kunnen worden voorkomen.

Op de vorenbedoelde grenswaarden kunnen zich nog de volgende ontheffingsmogelijkheden voordoen.

Dagperiode:

In het geval dat er sprake is van een voor de bedrijfsvoering onvermijdbare situatie waarin technische noch organisatorische maatregelen soelaas bieden om het geluidsniveau te beperken, zou los van het bovenstaande de grenswaarde van 70 dB(A) voor de dagperiode met ten hoogste 5 dB mogen worden overschreden. Deze uitzonderlijke bedrijfssituaties dienen in de vergunning te worden aangegeven. Uiteraard is de uitzondering ter beoordeling van de vergunningverlenende instantie. Het gebruik van de ontheffingsmogelijkheid dient te worden gemotiveerd.

Avondperiode:

voor de avondperiode is geen ontheffing van de grenswaarde van 65 dB(A) mogelijk.

Nachtperiode:

voor de nachtperiode kunnen maximale geluidsniveaus (L_{max}) tot 65 dB(A) worden vergund, bijvoorbeeld indien:

- er sprake is van een feitelijk bestaande, reeds vergunde en noodzakelijke activiteit en
- alle redelijkerwijs mogelijke technische en organisatorische maatregelen zijn getroffen (ALARA voorwaarde) en
- de bedrijfssituatie waarin de maximale geluidsniveaus (L_{max}) tot 65 dB(A) voorkomen in de vergunning zijn beschreven en
- aan alle omwonenden moet (zo nodig) een pakket van geluidwerende voorzieningen zijn aangeboden (**en door de omwonenden zijn geaccepteerd**), gericht op het beperken van de maximale geluidsniveaus (L_{max}) binnen de in die periode relevante geluidgevoelige ruimten van woningen tot 45 dB(A) voor de nachtperiode, en op het moment van vergunningverlening duidelijk is dat het maximale geluidsniveau (L_{max}) aan de ontheffingswaarde kan voldoen.

Ook andere maximale geluidsniveaus (L_{max}) **in de dagperiode**, indien deze niet worden veroorzaakt door de hoofdactiviteit van het bedrijf, kunnen na bestuurlijke afweging worden uitgezonderd van voorschriften. Voorbeelden daarvan zijn maximale geluidsniveaus (L_{max}) als gevolg van de volgende niet in hoge frequentie voorkomende activiteiten:

- het laden en lossen van goederen op het terrein van de inrichting;
- het maandelijks legen van een vuilcontainer;
- het verplaatsen van een schip van helling naar afbouwkade.

In alle gevallen verdient het sterke aanbeveling om het gebruik van een ontheffingsmogelijkheid in de vergunning te vermelden en de maximale geluidsniveaus (L_{max}) die worden uitgezonderd expliciet in een voorschrift te noemen.

Naar de piekniveaus zal nog nader onderzoek moeten worden gedaan. Het ten hoogst toelaatbare piekniveau wordt zonder nadere motivatie in het besluit gesteld op 70 dB(A) voor zowel de dag-, avond- als nachtperiode. Dit is niet overeenkomstig de richtwaarde van de Handreiking, waarin is bepaald dat het piekgeluid niet hoger mag zijn dan 10 dB(A) ten opzichte van het heersende equivalent geluidniveau (dat wil zeggen een maximaal piekgeluid van 57 dB(A) in de nacht). Van deze norm mag onder meer slechts worden afgeweken in uitzonderlijke situaties waarin verdergaande maatregelen niet mogelijk blijken. Hiervan is mede gelet op bovenstaande geen sprake, er zijn wel degelijk maatregelen mogelijk. Bovendien is ook voor wat betreft het overige op geen enkele wijze gemotiveerd waarom hier sprake zou zijn van een uitzonderlijke situatie dat de norm met 13 dB(A) mag worden overschreden.

Bovendien valt uit de bijgevoegde rapporten niet op te maken of aan de norm kan worden voldaan. Naar piekniveaus zal dus nader onderzoek moeten plaatsvinden.

Voorts merken wij hier op dat een aantal geluidproducerende handelingen niet onder het hoogst toelaatbare piekniveau worden gerekend, ook weglaten van deze handelingen wordt niet nader gemotiveerd.

9.2 Ontheffing stiltegebied

De aanvraag is bedoeld voor werkzaamheden buiten de inrichting (plaatsen van damwanden voor het leggen van leidingen). Conform het geluidmodel is er gedurende 14 dagen in het stiltegebied, binnen een straal van 300 meter, een overschrijding van de grenswaarde van 45 dB(A). Deze overschrijding bedraagt op 125 meter 10 dB(A). In het geval van het kruisen van wegen of watergangen worden damwanden ingetrild. De akoestische belasting is 60 dB(A) op 200-300 meter en 50 dB(A) op 500-600 meter. Door deze overschrijdingen van de grenswaarde met 15 dB(A) op 300 meter en 5 dB(A) op 600 meter gedurende 12 weken kunnen de recreatieve en ecologische waarde worden verstoord. Deze belangen zijn onvoldoende afgewogen in het kader van de besluitvorming.

9.3 Geluidruimte Boekelermeer

Het bedrijventerrein Boekelermeer is een geluidgezoneerd bedrijventerrein waarop een geluidverkaveling is geënt. Ten aanzien van de geluidruimte die de gasbehandelings- en compressie-installatie inneemt op de Boekelermeer, blijft het toetsingskader van het bestemmingsplan Boekelermeer Zuid 2 en de daarbij gegeven geluidruimte van toepassing. Wij zien hierover graag een passage opgenomen in de toelichting en de voorschriften van het Rijksinpassingsplan.

9.4 Bodem

In het Rijksinpassingsplan wordt ingegaan op de effecten van de bodem van de activiteit. Er wordt echter niet stilgestaan bij de bestaande kwaliteit van de bodem. Ten behoeve van het opstellen van een bestemmingsplan wordt tevens gekeken naar de bestaande kwaliteit van de bodem. Dit is voor het leidingentracé en de Boekelermeer niet gedaan. Voor de puttenlocatie is reeds bekend dat hier een bestaande verontreiniging aanwezig is. Dit is niet beschreven in het Rijksinpassingsplan. In de 'Bouwvergunning puttenlocatie' van de Ministers van EZ en VROM is de voorwaarde opgenomen dat met de bouwwerkzaamheden pas mag worden gestart nadat de sanering heeft plaatsgevonden en de resultaten ervan zijn goedgekeurd door de provincie.

Door TAQA is een beschikking aangevraagd ten behoeve van de sanering van de productie locatie Bergermeer (NH/0373/00031). Er is gevraagd om in te stemmen met een gewijzigd saneringsplan (art. 39 Wbb). Deze aanvraag is door de provincie beoordeeld en onvoldoende beschouwd (kenmerk provincie 2010-61331). Uit het saneringsplan blijkt dat (sterk) verontreinigd grondwater zal worden geherinfiltrerd op een plaats waar deze verontreiniging nog niet aanwezig is. De provincie

concludeert dat het actief verspreiden van verontreinigd grondwater niet kan worden toegestaan omdat dit niet voldoet aan het stand-still beginsel, noch aan enig ander wets- en beleidsartikel binnen de Wbb.

Wij verwachten dat alvorens wordt begonnen met werkzaamheden op de puttenlocatie de door de provincie geconstateerde omissie zal worden hersteld.

9.5 Water

Op 10 december 2008 is ten behoeve van het Rijksinpassingsplan een watertoets uitgebracht. Deze watertoets is gebaseerd op het voorontwerp Rijksinpassingsplan, zoals dat tevens aan de gemeenten in het kader van het Bro-overleg is aangeboden. Sindsdien is echter in het Rijksinpassingsplan een aantal wijzigingen doorgevoerd welke van invloed zijn op de watertoets. Zo is de mogelijkheid tot bebouwd oppervlak op de Boekelermeer uitgebreid naar 50%. Deze uitbreiding is niet meegenomen in de watertoets.

De grondwaterstand zal als gevolg van de aanleg van de leidingen met de opensleufmethode verslechteren, hetgeen gevolgen heeft voor de natuurwaarden, zoals tevens geconstateerd voor de commissie voor de Mer. De effectbeperkende maatregelen zijn genoemd, echter op geen enkele wijze afdwingbaar gesteld. Hiermee komt de bescherming van de natuurwaarden in het geding.

9.6 Vervoer

De Bergerweg en Hoeverweg zijn belangrijke wegen voor forensen vanuit de gemeente en toerisme en recreatie verkeer naar de kustplaatsen van de gemeente.

10 Overlegreacties

In het kader van het Besluit op de ruimtelijke ordening is overleg gevoerd met de gemeenten en hebben de gemeenten een reactie ingediend in Hoofdstuk 9 van het Ontwerp-Rijksinpassingsplan wordt door het Ministerie ingegaan op de reacties van de gemeenten, provincie en het Hoogheemraadschap.

De gemeenten stelden weinig en laat betrokken te zijn geweest bij besluitvorming over locaties (p. 127). Volgens het Ministerie zijn de gemeenten ruimschoots betrokken geweest bij alle stappen in het proces. In tabel 11 mist heel treffend het overleg wat gevoerd had moeten worden toen de Minister voornemens was een opslagvergunning te verlenen. Deze vergunning is in januari 2007 al verleend. Dit was al 'the-point-of-no-return'. De gemeente is zelf opsteller geweest van zienswijzen ten aanzien van het plan voor 35 bar. Hierover zijn zij ook niet actief geïnformeerd, noch door de rijksoverheid, noch door de initiatiefnemer.

Voorts wordt gesteld dat de gemeenten hebben ingestemd met de richtlijnen voor het opstellen van het MER. In onze reactie op de richtlijnen van de MER hebben wij in de laatste alinea met nadruk gevraagd om verder te kijken dan alleen de gemeenten Bergen en Alkmaar. Als reactie hierop hebben de gemeenten te horen gekregen dat vanuit het ministerie de opdracht is gegeven om het MER te beperken tot de concessie van TAQA (p129). De gemeente heeft op 16 december 2008 met nadruk niet ingestemd met het MER.

Ook wordt nog gesteld dat de plannen van TAQA nauwelijks afwijken van de geldende bestemmingsplannen binnen de gemeenten (p128) . Gasopslag is toch iets heel anders dan gaswinningsactiviteiten. Het bedrijventerrein Boekelermeer was bedoeld om zware categorieën bedrijven uit de regio te kunnen uitplaatsen. Het plaatsen van TAQA binnen deze ruimte in het bestemmingsplan met grote gevolgen voor de externe veiligheid kan moeilijk worden beschouwd als een geringe afwijking van het bestemmingsplan en de doelstellingen van het regionale bedrijventerrein.

Op p. 130 wordt de opmerking gemaakt dat het aanvullen van het MER niet ongebruikelijk is bij complexe projecten. Dit is niet de mening van de Commissie voor de m.e.r. die nadrukkelijk tijdens de hoorzittingen heeft aangegeven niet gecharmeerd te zijn van de verschillende aanvullingen op het MER.

11 Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI)

11.1 Bergermeer

Blijkens de plantoelichting is er sprake van een toename van het groepsrisico en is een 10-6 contour opgenomen. Deze contour vindt geen vertaling in de voorschriften of de plankaart, gezien de verslechtering van de externe veiligheid (al is deze nog zo marginaal) is het wenselijk de 10-6 contour op te nemen in de juridisch bindende onderdelen van het Rijksinpassingsplan.

11.2 Leidingen

Als de 10-6 PR-contour op grotere afstand van de buisleiding ligt dan de bebouwingsafstand uit de circulaire, dan is het noodzakelijk om de ligging van de 10-6 PR-contour op te nemen in de voorschriften (en op de plankaart) van het bestemmingsplan.

11.3 Boekelermeer

Op de Boekelermeer is sprake van een toename van het PR en de GR, alsmede een saneringssituatie voor één van de reeds gevestigde bedrijven. De komst van Taqa heeft grote gevolgen voor de werkgelegenheidsdoelstellingen van de regio. De vestiging van bedrijven binnen het Rijksinpassingsplan (behoudens Taqa) is nauwelijks meer mogelijk, en al helemaal geen bedrijven die veel werkgelegenheid bieden. Bovendien kan de voor de regio belangrijke herstructurering bedrijventerreinen niet meer worden doorgevoerd. Het doel van het bestemmingsplan Boekelermeer Zuid 2 is uitbreiding van het bestaande en in ontwikkeling zijnde bedrijventerrein Boekelermeer. Het bestemmingsplan Boekelermeer Zuid 2 biedt een vestigingsalternatief voor Randstad georiënteerde bedrijven uit de HAL-regio en de Randstad zelf teneinde de voor Noord-Holland zo belangrijk nieuwe werkgelegenheid aan te trekken. Dit Rijksinpassingsplan heeft tot gevolg dat rond de 800 potentiële arbeidsplaatsen verdwijnen.

Met betrekking tot bebouwing op de Boekelermeer buiten het plangebied van het Rijksinpassingsplan, maar binnen het invloedsgebied van Taqa biedt het Bevi geen expliciete regeling, anders dan dat ten behoeve van het invloedsgebied een verantwoording van het groepsrisico moet worden afgelegd (artikel 5 juncto 8 en 13 Bevi). Volgens vaste rechtspraak (Raad van State, 10 oktober 2007, 200607218/1) dient in die situatie te worden aangesloten bij de normstelling van het Bevi. Dit betekent dat voor de toekomstige bebouwing op de Boekelermeer voldoende waarborgen omtrent externe veiligheid dienen te worden geboden. In het Rijksinpassingsplan wordt dit beoogd met het verantwoorden van (de toename) van het groepsrisico door de komst van Taqa. Bij de berekening van het groepsrisico moet een inschatting worden gemaakt van de redelijkerwijs voorzienbare dichtheid van personen. Bij de berekening van die personen is zonder adequate onderbouwing afgeweken van de daarvoor normaal geldende Handreiking Verantwoordingsplicht Groepsrisico, zodat geen sprake is van een reële inschatting van de voorzienbare dichtheid van personen. Hetgeen met zich mee brengt dat de verantwoording van het groepsrisico in het Rijksinpassingsplan onvoldoende is. Het Rijksinpassingsplan is in strijd met de bij het voorbereiden van een besluit te betrachten zorgvuldigheid en ontbeert aan een deugdelijke motivering en is in strijd met BEVI.

In het Rijksinpassingsplan is op grond van de algemene aanduidingsregels opgenomen dat binnen de veiligheidszone nieuwe Bevi-bedrijven zijn toegestaan. Een en ander geldt in aanvulling op het bestemmingsplan Boekelermeer Zuid 2. Op grond van deze aanduidingsregel is echter sprake van een bestemmingswijziging. Het Rijksinpassingsplan is in zoverre in strijd met de goede ruimtelijke ordening opgesteld.

12 Uitvoerbaarheid

12.1 Maatschappelijk

In de regio, in het bijzonder de gemeente Bergen is geen maatschappelijk draagvlak voor onderhavig project. Wij verwijzen naar de ingediende Bro-recatie, welke reactie niet naar behoren in het huidige Rijksinpassingsplan is beantwoord. EZ neemt geen verantwoordelijkheid voor de gevolgen die dit plan met zich meebrengt. Wij verwijzen naar het hoofdstuk over overlegreactie. Het heeft er alle schijn van dat EZ haar private belangen met haar publieke bevoegdheid probeert te bereiken, door zowel bevoegd gezag te zijn van dit Rijksinpassingsplan als deelnemer in het privaatrechtelijke consortium van initiatiefnemer.

Het politieke en maatschappelijke draagvlak ontbreekt voorts vanwege de niet meer te behalen doelstellingen met betrekking tot de werkgelegenheids groei en -behoud binnen de regio. Door initiatiefnemer voorgespiegelde groei van de werkgelegenheid is tijdelijk van aard. Het verlies aan banenpotentie op de langere termijn op de Boekermeer zuid is een permanent effect. De impact van de risicocontour op het bedrijventerrein is dermate groot dat deze doelstellingen niet meer kunnen worden gehaald. Het maatschappelijk draagvlak ontbreekt voorts vanwege het ontbreken van voldoende schade- en compensatieregelingen.

12.2 Onjuiste beschrijving partnergroep

‘De initiatiefnemer van het project Bergermeer Gasopslag is de Bergermeer Partnergroep bestaande uit TAQA Energy B.V., Petro-Canada Netherlands B.V., Dyas B.V. en Energie Beheer Nederland B.V.’ Onzes inziens is dit inmiddels onjuiste informatie. Op de website van TAQA staat hierover het volgende: *‘TAQA Energy B.V. verwerft een meerderheidsbelang in Gasopslag Bergermeer door de overname van de aandelen van twee van haar partners in dit project, Dyas B.V. en Petro-Canada Netherlands B.V. Daarmee vergroot TAQA Energy B.V. haar belang in het project Gasopslag Bergermeer van 36 naar 60 procent.’*

12.3 Financieel

In het Rijksinpassingsplan worden vele financiële argumenten aangedragen als basis voor ruimtelijke beleidskeuzen. Geen van deze financiële argumenten worden echter onderbouwd met objectieve gegevens van Taqa of EZ.

Het is in ieder geval ongeoorloofd en in strijd met het Europese recht indien de financiële uitvoerbaarheid afhankelijk blijkt van door de overheid verstrekte financiële middelen. De enkele stelling dat de participanten van het consortium het project financieren is onvoldoende om aan te nemen dat het plan financieel uitvoerbaar is. Voorgaande klemt te meer, nu het hier gaat om een zeer forse investering van naar verwachting een bedrag van ongeveer 800 miljoen euro. Dat brengt een verzwaarde motiveringsplicht van de financiële uitvoerbaarheid met zich.

Ook in de paragraaf economische uitvoerbaarheid wordt verwezen naar de Bergermeer partnergroep. Volgens bovenstaande informatie is het overzicht van het belang en de kredietwaardigheid onjuist.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid zijn de volgende opmerkingen te maken. Een obligatierating of kredietrating (kortweg "rating") ookwel kredietstatus is een oordeel over de kredietwaardigheid van

de uitgever van een obligatie in de vorm van een "rapportcijfer". De kans wordt geschat dat de verplichtingen uit hoofde van die obligatie zonder problemen worden voldaan. Een rating wordt toegekend door een daarin gespecialiseerd bedrijf, meestal op verzoek van een emittent en op diens kosten. In augustus 2007 werd van diverse zijden kritiek geuit op ratingbureaus: ze zouden niet snel genoeg hebben gereageerd op negatieve ontwikkelingen op de Amerikaanse woningmarkt, die tot ratingverlagingen van daarmee samenhangende, door hen van een rating voorziene obligaties had behoren te leiden. Op 16 augustus 2007 kondigde de Europese Commissie een onderzoek aan. Op 4 september 2007 kondigde het House Financial Services Committee, een commissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, aan een onderzoek te zullen instellen naar de rol die rating agencies hebben gespeeld bij de problemen op de Amerikaanse hypotheekmarkt. Een ander punt van kritiek ligt in het feit dat ratingbureau's private instanties zijn, die door de uitgevers zelf betaald worden. Dit zou leiden tot een zekere belangenverstrengeling: aan de ene kant wil men een zo betrouwbaar mogelijke rating afgeven, maar aan de andere kant wil men een klant niet voor het hoofd stoten. Een alternatief is wellicht het betalen van ratingbureaus uit een algemene heffing op obligaties, maar er is nooit serieus werk gemaakt van een dergelijk plan.

Met andere woorden; de credit rating is een subjectieve bepaling van de kredietwaardigheid van het bedrijf. De kredietcrisis van de afgelopen jaren heeft laten zien dat de waarde van een dergelijke rating zeer beperkt is.

12.4 Anterieure overeenkomst/ exploitatieovereenkomst / grondpositie

De Wro verplicht dat indien sprake is van een aangewezen bouwplan, gelijktijdig met een rijksinpassingsplan, een exploitatieplan wordt vastgesteld. Van het vaststellen van een exploitatieplan kan slecht wordt afgezien indien sprake van één van de in artikel 6:12 lid 2 onder a, b en c Wro genoemde situaties. Het Rijksinpassingsplan gaat ervan uit dat het verhaal van de kosten van de grondexploitatie over de in het plan of besluit begrepen gronden anderszins verzekerd is (artikel 6.12 lid 2 sub a Wro), te weten door middel van een te sluiten anterieure, c.q. exploitatieovereenkomst. Deze overeenkomst is echter in strijd met de Wro niet kenbaar gemaakt, niet ter inzage gelegd, zodat sprake is van een procedurefout.

Ten behoeve van het boren van de putten in de Bergermeer dient initiatiefnemer te beschikken over gronden voor de aanleg van een transformatorhuis. Deze gronden zijn in eigendom bij derden (de gemeente), zodat daarover niet op korte termijn kan worden beschikt. De mogelijke verkoop van de gronden is niet aan de orde, nu daartoe geen onderhandelingen zijn gestart ten tijde van het ter inzage liggen van het Rijksinpassingsplan. De elektriciteitsvoorziening waarin het nieuwe transformatorhuis voorziet is van cruciaal belang bij de uitvoering van het gehele project. Het Rijksinpassingsplan is in zoverre niet uitvoerbaar.

13 Regels en plankaart

13.1 Rijksinpassingsplan - Plankaart

Langs elektronische weg is niet het gehele plan beschikbaar geweest. Zo is in deze zienswijze beschreven dat stukken ontbreken, niet ter inzage zijn gelegd dan wel niet elektronisch te raadplegen zijn geweest. Het plan is dermate omvangrijk dat een reactietermijn van 6 weken te kort is om daarover een goede oordeel te kunnen vormen. Op de site www.ruimtelijkeplannen.nl staan bijvoorbeeld de leidingenstroken verkeerd aangegeven. De plankaart is niet voorzien van een duidelijke ondergrond, maar van een zeer verouderde (digitale) kaart. Een en ander is in strijd met de goede ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening.

Op de plankaart ontbreekt de aanduiding B-N zoals deze wel voorkomt in de regels, onder regel 5. Het is daardoor niet duidelijk waar de bedoelde nutsvoorzieningen zijn voorzien.

13.2 Regels

Regel 1: de regels over kwetsbaar/beperkt kwetsbaar object (resp. f. en q.) zijn verkeerd opgesteld. Er is ten onrechte geen onderscheid gemaakt ten aanzien van bedrijfs- en kantoorgebouwen.

Regel 3: op grond van regel 3 kan elke aardgasinstallatie zich vestigen, er is verzuimd in de begripsbepaling op te nemen om welke installatie het gaat.

Regel 4: In de bestemmingsomschrijving, dan wel de begripsomschrijving is verzuimd aan te geven welke mijnbouwactiviteiten zijn toegestaan. Het is niet duidelijk of productie of winning van gas ook tot de bestemmingsomschrijving behoort. Voorts zijn de bouwregels onder 4.2 onder b. in strijd met de goede ruimtelijke ordening. Hier worden boorinstallaties toegestaan tot 60 m. De effecten op alle in deze zienswijzen genoemde milieuaspecten van deze installaties (welke gedurende de planperiode dus kunnen worden geplaatst) zijn niet onderzocht.

Regel 6: het verlenen van een aanlegvergunning op basis van 6.3 is overgelaten aan de colleges van Burgemeester en wethouders. Deze regel kan conflicten geven met het op 1 oktober 2010 in werking getreden Wabo.

Regel 8: zowel in 8.2 als 8.4 is sprake van een onjuiste verwijzing. In 8.5 is opgenomen dat de minister van EZ in bepaalde gevallen van gewichtige redenen ontheffing kan verlenen. Door het niet opnemen van deze gewichtige redenen in de regels is sprake van een rechtsonzekere situatie. Immers de plantoelichting is niet juridisch bindend. Bovendien is geen sprake van het vereiste van een objectieve begrenzing bij het verlenen van ontheffing.

Staat van inrichtingen: in het Rijksinpassingsplan is ten onrechte geen staat van inrichtingen opgenomen.

14 Bouwvergunningen

14.1 Bouwvergunning puttenlocatie

Ten onrechte heeft de welstandscommissie nog niet geadviseerd over de vergunningaanvraag. Doordat dit advies blijkbaar pas zal worden ingewonnen kort voordat het definitieve besluit zal worden genomen, wordt de Gemeente het recht ontnomen zich hierover uit te laten.

Ingevolge artikel 52a Woningwet dient in verband met de ter plaatse aanwezige ernstige bodemverontreiniging de aanvraag om een bouwvergunning te worden aangehouden totdat Gedeputeerde Staten van Noord-Holland het saneringsplan hebben goedgekeurd (en niet "vastgesteld", wat daaronder ook mag worden verstaan). Daarvan is niet gebleken. Bovendien zijn de in verband daarmee verbonden voorschriften zodanig vaag dat niet is verzekerd dat voordat met de bouw is begonnen ook daadwerkelijk conform dat plan is gesaneerd en de resultaten daarvan door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn goedgekeurd

14.2 Lichte bouwvergunning inkoopstation

Ten onrechte heeft de welstandscommissie nog niet geadviseerd over de vergunningaanvraag. Doordat dit advies blijkbaar pas zal worden ingewonnen kort voordat het definitieve besluit zal worden genomen, wordt de Gemeente het recht ontnomen zich hierover uit te laten.

14.3 Tijdelijke bouwvergunning keet, bewaking, verkeersregelaars

Deze tijdelijke bouwvergunningaanvraag past niet in het RIP, reden waarom een tijdelijke ontheffing in de zin van artikel 3.22 Wro nodig is. Zie ook onder 14.5

Overigens is de tenaamstelling op het overzicht met "Tijdelijke bouwvergunning voor keet, bewakingen verkeersregelaars" misleidend, nu de bouwvergunning zich beperkt tot een portiersunit.

14.4 Tijdelijke bouwvergunning tijdelijke accommodatie t.b.v. leiding

Het is allereerst onduidelijk of er hier sprake is van één of meerdere verblijfsketen, c.q. mobiele tijdelijke ruimten (en hoeveel dat er dan zullen zijn). Voorts wordt met deze vergunning toegestaan dat de verblijfsketen binnen een bepaald tracé op meerdere locaties mag/mogen staan. Dat maakt het plaatsgebonden karakter van het/de bouwwerk(en) onzeker. In de voorschriften dient te worden bepaald dat iedere verplaatsing wordt gemeld, zodat te allen tijde duidelijk is waar de bouwke(e)t(en) zich bevindt/bevinden.

14.5 Tijdelijke ontheffing tijdelijke verhardingen

De titel van deze tijdelijke ontheffing, alsook de hierover in het ontwerpbesluit opgenomen achtergrondinformatie is misleidend, in die zin dat hiermee geen ontheffing voor tijdelijke verhardingen wordt verleend. De verder considerans van het ontwerpbesluit in acht nemend is dat voor de tijdelijke portierswoning en bouwketen. Het besluitgedeelte is vervolgens weer volstrekt onduidelijk in waar de ontheffing op ziet. Daarin wordt (op p. 7) gesproken over een tijdelijke ontheffing "ten behoeve van het project "Bergermeer Gasopslag"", en even verder over een ontheffing "bestaande uit de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in ...". Deze vage formulering is in strijd met artikel 3.22 Wro en diverse algemene beginselen van behoorlijk bestuur als de beginsel van rechtszekerheid en evenredigheid.

Opmerkelijk is dat ontheffing van de (oude) bestemmingsplannen wordt verleend en niet van het RIP. Zie in dit verband ook de pagina's 7 - 9 van de APVvergunning hierna onder 14) waaruit lijkt te kunnen worden opgemaakt dat de tijdelijke ontheffing tevens ziet op het realiseren van een tijdelijke

rijbaan, een "linksafstrook", aanpassing van een fietspad en uitwegen waardoor daarvoor geen aanlegvergunningen zouden hoeven te worden aangevraagd.

De ruimtelijke onderbouwing is (1) onvoldoende toegespitst op dat waar de ontheffing betrekking op heeft (en richt zich in plaats daarvan op het project in zijn algemeenheid), (2) beperkt zich ten onrechte slechts tot de onderdelen natuur/flora en fauna en verkeer en toetsing daaraan en (3) die toetsing gebeurt bovendien op een onjuist, c.q. summiere wijze. In geval van natuur/flora en fauna moet vaststaan dat het niet waarschijnlijk is dat het bevoegd gezag de benodigde vergunning (en) en/of ontheffing(en) niet zal verlenen. Met betrekking tot verkeer geldt dat onduidelijk is op welke onderzoeksgegevens de Ministers zich baseren en de realisatie van de genoemde "linksafstrook" en de verbreding van de toegangsweg naar de Bergermeer hierin onvoldoende zijn verzekerd; in dit verband ontbreken ook enige voorschriften.

14.6 APV besluiten

In deze ontwerpbesluiten toetsen de Ministers de aanvragen aan de toepasselijke bepalingen op grond van de APV. Deze toetsing is in de meeste gevallen heel summier en er wordt met name niet inzichtelijk gemaakt waarom de Ministers vinden dat bepaalde maatregelen afdoende zijn. Omdat deze ontheffingen/vergunningen met name tijdens de realisatiefase grote impact kunnen hebben op het grondgebied van de Gemeente en haar inwoners lijken de hiermee gemoeide belangen bij uitstek door de Gemeente te kunnen (en dienen) worden beoordeeld. Diverse keren wordt overwogen dat geen aanlegvergunning noodzakelijk is, nu daarvoor een tijdelijke ontheffing in procedure is gebracht. Zie in dit verband hiervoor onder 14.5. Verschillende malen wordt opgemerkt dat een en ander is afgestemd met de Gemeente (p. 7, 9). Dit is niet het geval geweest.

Het ontwerpbesluit heeft een werkingsduur van vijf jaar. Nu gebruik daarvan slechts aan de orde is tijdens de realisatiefase zou die beperking ook moeten worden toegevoegd. Datzelfde geldt voor de verschillende - veel kortere - termijnen dan vijf jaar die in de overwegingen zijn opgenomen. Die dienen ook in het definitieve besluit, dan wel de voorschriften te worden vastgelegd.

Over de voorschriften wordt in ieder geval opgemerkt dat de omstandigheden waaronder van de reguliere werktijden mag worden afgeweken onduidelijk zijn en teveel ruimte laten dat op reguliere basis te mogen doen. Sterker nog, de laatste zin van voorschrift 6 ("Incidenteel (onvoorzien) overwerk (door uitloop) valt niet onder genoemde meldingsplicht") bevestigt zelfs dat dit niet voor incidentele gevallen is bedoeld maar ook een meer structureel karakter kan hebben. Daarmee wordt dus eigenlijk een veel ruimer toepassingsbereik gecreëerd hetgeen onder meer in strijd is met de gestelde vereiste waarborgen op het gebied van natuur (en milieu).

14.7 Algemene opmerkingen

De voorschriften voorzien slechts in het informeren van de Minister van EZ over de gang van zaken rondom de bouwactiviteiten. Betekent dit dat zij ook de rol van toezicht en inspectie zullen vervullen? Zo niet, dan is onvoldoende verzekerd dat ook de Gemeente in dit verband wordt geïnformeerd.

Omdat het hier vergunningaanvragen betreft die doorgaans door ambtenaren van de Gemeente worden behandeld, zou het zinvol kunnen zijn hen in aanvulling hierop daar ook nog even naar te laten kijken. Dit geldt in het bijzonder voor de door de Ministers zelf verrichte welstandtoets(en), de aan de ontwerpbesluiten gehechte voorschriften en de zogenaamde "APV-vergunningen".

In geval van een bouwplan moet worden getoetst aan het exploitatieplan. Dat is hier niet opgesteld, omdat de exploitatiekosten "anderszins zijn verzekerd", namelijk doordat Taqa en de Minister daarvoor een overeenkomst hebben gesloten. Desalniettemin moet dat wel als zodanig in het

definitieve besluit worden overwogen, al is het maar omdat duidelijk moet zijn dat de Gemeente in dit verband exploitatiekosten maakt teneinde die in een later stadium nog te kunnen verhalen.

Ook in dit verband maken wij bezwaar tegen het feit dat de betrokken Ministers hier ten onrechte de bevoegdheid naar zich toe hebben getrokken, omdat daarover in de betreffende ontwerpbesluiten uitdrukkelijk opmerkingen worden gemaakt.